

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Zrozumieć przeszłość” historii dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. EPOKA ODRODZENIA						
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	• Rdzenni mieszkańcy Ameryki • Majowie • Aztekowie • Inkowie • Cywilizacje Azji	– stosuje pojęcie <i>Indianie</i> – wymienia trzy największe cywilizacje prekolumbijskie Ameryki oraz najbardziej rozwinięte cywilizacje Azji	– stosuje pojęcia <i>okres prekolumbijski, inka</i> – identyfikuje postać Montezumy – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez ludy prekolumbijskie oraz wielkie cywilizacje azjatyckie – charakteryzuje osiągnięcia cywilizacyjne Majów, Azteków i Inków – omawia cechy charakterystyczne cywilizacji Azji – wyjaśnia, jakie konsekwencje miała ekspansja europejska w Japonii	– stosuje pojęcia <i>Mezoameryka, klan, siogun</i> – lokalizuje w czasie powstanie (III w.) i upadek (IX–X w.) pierwszych państw Majów, ekspansję Azteków (XV–XVI w.), rozwój potęgi Inków (XVI w.) – wyjaśnia, skąd pochodzą rdzenni mieszkańcy Ameryki – wymienia najstarsze cywilizacje Mezoameryki i ich osiągnięcia – omawia organizację plemiennie-państwową Majów, Azteków i Inków – wyjaśnia okoliczności powstania państwa Wielkiego Mogoła w Indiach – przedstawia następstwa zjednoczenia Japonii w XVI w. – przedstawia wpływ islamu na rozwój państw afrykańskich	– stosuje pojęcie <i>politeizm astrobiologiczny</i> – identyfikuje postać Toyotomiiego Hideyoshiego – wyjaśnia, dlaczego Majów nazywano „Grekami Nowego Świata” – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich – omawia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów, Azteków i Inków – omawia problemy polityczne Chin, Japonii i Indii w XVI i XVII w. – przedstawia cechy charakterystyczne cywilizacji afrykańskich	– porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z dokonaniami cywilizacji europejskiej w tym samym czasie – ocenia skutki ekspansji europejskiej w Azji

2. Wielkie odkrycia geograficzne	• Wiedza o świecie w średniowieczu • Przyczyny odkryć geograficznych • Wyprawy Portugalczyków • Dotarcie do Ameryki • Wyprawy do Indii i Ameryki • Opłynięcie Ziemi • Znaczenie wielkich odkryć geograficznych	stosuje pojęcia <i>karawela</i>, <i>Nowy Świat</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni I wyprawę Kolumba (1492–1493), odkrycie drogi morskiej do Indii (1497–1498), I wyprawę dookoła świata (1519–1522) – identyfikuje postacie Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – przedstawia osiągnięcia Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wymienia przyczyny odkryć geograficznych – wyjaśnia, w jaki sposób odkrycia geograficzne zmieniły myślenie Europejczyków o świecie	– stosuje pojęcia <i>karaka</i>, <i>handel lewantyński</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni odkrycie Przyłodka Dobrej Nadziei (1488) – identyfikuje postacie Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Ameriga Vespucciego – lokalizuje w przestrzeni kierunki wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – charakteryzuje przyczyny odkryć geograficznych – omawia przebieg i następstwa wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana – omawia znaczenie wielkich odkryć geograficznych	– stosuje pojęcia <i>kwadrant</i>, <i>astrolabium</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni opłynięcie przez Portugalczyków Przyłodka Zielonego (1446), wyprawę Ameriga Vespucciego (1500–1505) – identyfikuje postacie Izabeli Kastylijskiej, Ferdynanda Aragońskiego, Juana Sebastiana Elcaño – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze – opisuje przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków – przedstawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata	– identyfikuje postacie Paolo Toscanelliego, Giovanniego Caboto – lokalizuje w czasie opłynięcie przez Portugalczyków przyłodka Bojador (1434) – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę Giovanniego Caboto (1497), odkrycie Brazylii (1500) – przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie – omawia wpływ rozwoju żeglugi i nawigacji na organizację wypraw odkrywczych	– ocenia znaczenie wyprawy Kolumba dla cywilizacji europejskiej – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych
3. Ekspansja kolonialna	• Początek kolonizacji Nowego Świata • Podbój Meksyku • Kolonizacja Ameryki Południowej • Organizacja imperium hiszpańskiego w Ameryce • Początki kolonizacji Ameryki Północnej • Znaczenie ekspansji	– stosuje pojęcia <i>konkwistador</i>, <i>konkwista</i> – lokalizuje w czasie podbój Meksyku (1519–1521), podbój Peru (1530–1533) – identyfikuje postacie Hernána Cortésa, Francisca Pizarra – lokalizuje w przestrzeni zasięg posiadłości hiszpańskich i	– stosuje pojęcia <i>faktoria handlowa</i>, <i>eksterminacja</i> – lokalizuje w czasie układ w Tordesillas (1494) – identyfikuje postacie Montezumy II, Atahualpy – lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Tordesillas – wyjaśnia, jakie czynniki decydowały o sukcesach	– stosuje pojęcie <i>Metys</i> – lokalizuje w czasie układ w Saragossie (1529) – lokalizuje w przestrzeni strefy podziału wpływów kolonialnych wg traktatu w Saragossie, kolonie angielskie, francuskie i holenderskie w Ameryce Północnej – wyjaśnia, dlaczego układy o podziale stref	– stosuje pojęcie <i>encomienda</i> – lokalizuje w czasie założenie Nowej Anglii (1643) – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie – porównuje proces kolonizacji Ameryki Środkowej i	– ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie

	kolonialnej	portugalskich w Ameryce – omawia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych	konkwistadorów – przedstawia etapy podboju Ameryki Łacińskiej przez Hiszpanów – przedstawia skutki podbojów europejskich dla ludów Ameryki – omawia organizację imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie	wpływów na świecie zostały zawarte tylko pomiędzy Hiszpanią i Portugalią – omawia zasady kolonialnego podziału stref wpływów w XV i XVI w. – przedstawia przebieg podboju Meksyku oraz Peru i ich następstwa – omawia zjawisko niewolnictwa i jego znaczenie dla kolonializmu europejskiego – omawia proces kolonizacji Ameryki Północnej	Południowej z kolonizacją Ameryki Północnej – przedstawia ekspansję kolonialną w Afryce i Azji	– ocenia znaczenie niewolnictwa dla kolonializmu europejskiego
4. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie	• Rozwój demograficzny • Rozwój miast • Postęp techniczny i organizacja produkcji • Rozwój handlu • Kredyty, banki i giełdy • Inflacja i dualizm gospodarczy	– stosuje pojęcia <i>kapitalizm, bank, dualizm gospodarki europejskiej, folwark, pańszczyzna</i> – charakteryzuje przemiany demograficzne w Europie na początku czasów nowożytnych oraz ich skutki społeczne i gospodarcze – wyjaśnia, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy w XVI w.	– stosuje pojęcia <i>przyrost naturalny, system nakładczy, manufaktura, weksel, akcja, giełda, inflacja, popyt, podaż</i> – lokalizuje w przestrzeni strefy gospodarcze w XVI-wiecznej Europie – przedstawia rozwój techniki i jego wpływ na organizację produkcji – omawia nowe zjawiska w ekonomii w XV i XVI w. – przedstawia nowy system organizacji pracy w zakładach produkcyjnych na zachodzie Europy – przedstawia przyczyny i	– stosuje pojęcia <i>rewolucja cen, grodzenia</i> – wymienia przykłady rodów bankierskich nowożytnej Europy – określa uwarunkowania rozwoju miast i jego konsekwencje – opisuje rolę handlu w przemianach gospodarczych Europy w XVI w. – omawia rozwój systemu finansowego w Europie i jego wpływ na rozwój handlu – wyjaśnia, jakie były przyczyny procesu	– przedstawia kierunki rozwoju handlu w nowożytnej Europie – wymienia przykłady i omawia rolę kompanii handlowych – omawia wpływ procesu grodzenia na przemiany gospodarcze w Anglii – charakteryzuje wpływ przemian gospodarczych na sytuację szlachty europejskiej	– ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy

			skutki podziału Europy na dwa różne systemy gospodarcze	grodzień		
5. Kultura renesansu	• Podstawy przełomu kulturalnego • Zainteresowanie antykiem i humanizm • Literatura odrodzenia • Sztuka renesansu i jej twórcy • Nauka w czasach odrodzenia	– stosuje pojęcia renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna – lokalizuje w czasie odrodzenie (XIV/XV – XVI w.), wynalezienie ruchomej czcionki (1455) – identyfikuje postacie Jana Gutenberga, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Mikołaja Kopernika, Galileusza, Williama Szekspira – wymienia cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia cechy charakterystyczne humanizmu – wyjaśnia, jaką rolę odegrał wynalazek Gutenberga dla upowszechnienia literatury	– stosuje pojęcia <i>mecenat artystyczny, makiawelizm, utopia, monarchia absolutna, człowiek renesansu</i> – identyfikuje postacie Erazma z Rotterdamu, Niccolò Machiavellego, Thomasa More’a (Morusa), Jeana Bodina, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccio, Francesca Petrarki, Sandro Botticellego, Rafaela Santi – przedstawia osiągnięcia Leonarda da Vinci – opisuje cechy charakterystyczne odrodzenia – przedstawia myśl polityczną odrodzenia – omawia cechy charakterystyczne literatury renesansu – wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu – wyjaśnia, dlaczego wybitnych przedstawicieli epoki nazywano ludźmi renesansu	– stosuje pojęcie <i>manieryzm</i> – identyfikuje postacie Wawrzyńca Wspaniałego, Giorgio Vasariego, Miguela Cervantesa, François Rabelaisa, Miguela Cervantesa, Baltazara Castiglione, Albrechta Dürera – wyjaśnia, dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu – omawia i ocenia rolę renesansowego mecenatu artystycznego – wyjaśnia, na czym polegała renesansowa adaptacja antyku – opisuje rozwój architektury renesansu – omawia przemiany w malarstwie i rzeźbie renesansu – omawia osiągnięcia nauki w epoce odrodzenia	– identyfikuje postacie Giovanniego Pico de Mirandoli, Michela de Montaigne’a, Tommaso Campanelli, Jana van Eycka, Pietera Bruegela Starszego, Hansa Holbeina Młodsze, Donatella, Miguela Serveta, Paracelsusa – na wybranych przykładach omawia dorobek humanizmu europejskiego – charakteryzuje rozwój i rolę teatru w epoce odrodzenia	– ocenia wpływ humanizmu na sztukę, życie intelektualne i myśl polityczną epoki odrodzenia
6. Reformacja i jej skutki	• Przyczyny reformacji • Wystąpienie Marcina	– stosuje pojęcia <i>reformacja, luteranizm</i>	– stosuje pojęcia <i>sprzedaż odpustów, protestanci</i>,	– lokalizuje w czasie edyktu Karola V	– stosuje pojęcie <i>kondotierstwo</i>	– ocenia wpływ kryzysu w Kościele

	Lutra • Reformacja i wojnę religijne w Niemczech • Działalność reformatorów ze Szwajcarii • Powstanie kościoła anglikańskiego • Społeczne i polityczne skutki reformacji	(wyznanie ewangelicko-augsburskie), kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane) – lokalizuje w czasie ogłoszenie 95 tez przez Lutra (1517), <i>Akt supremacji</i> (1534), początek działalności Kalwina (1536) – identyfikuje postacie Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII – wymienia przyczyny reformacji – wymienia zasady wyznania luterńskiego, kalwińskiego i anglikańskiego	<i>teoria o predestynacji, hugenoci</i> – lokalizuje w czasie wojnę chłopską w Niemczech (1525–1526), uznanie Henryka VII za głowę Kościoła w Anglii (1531), pokój augsburski (1555) – identyfikuje postacie Thomasa Münzera, Ulricha Zwingliego – lokalizuje w przestrzeni te państwa, w których zwyciężyła reformacja – przedstawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina – przedstawia przejawy kryzysu w Kościele katolickim w XVI w. – wyjaśnia, dlaczego sprzedaż odpustów stała się impulsem do wystąpienia przeciwko Kościołowi katolickiemu – opisuje działalność Marcina Lutra – charakteryzuje ideologię luteranizmu i kalwinizmu oraz organizację Kościoła luterńskiego i kalwińskiego – omawia cechy charakterystyczne Kościoła anglikańskiego	uznającego Lutra za heretyka (1521), przyjęcie luteranizmu w Prusach Książęcych (1525), sejm Rzeszy w Spirze (1529) – identyfikuje postacie Johanna Tetzla, Fryderyka III Mądrego, Filipa Melanchtona – wyjaśnia, z czego wynikała popularność haseł reformacyjnych – przedstawia stosunek różnych grup społecznych w Niemczech do reformacji – omawia przyczyny, postulaty i skutki wojen religijnych w Niemczech – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Kościół angielski uniezależnił się od papieża – porównuje najważniejsze wyznania powstałe w czasach reformacji – omawia społeczne i polityczne skutki reformacji	– lokalizuje w czasie powstanie Związku Szmalkaldzkiego (1531), I wojnę szmalkaldzką (1546–1547), II wojnę szmalkaldzką (1551–1552), wojnę domową w Szwajcarii (1529–1531), przyjęcie luteranizmu w Danii i Norwegii (1527), Szwecji (1544) i w Inflantach (1561) – identyfikuje postacie Aleksandra VI, Juliusza II, Ulricha von Huttena, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn, Thomasa More, Marii Tudor, Elżbiety I Wielkiej – omawia poglądy i działalność Zwingliego – przedstawia poglądy społeczne, które głosili najbardziej radykalni zwolennicy reformacji – opisuje proces rozprzestrzeniania się reformacji w Europie i jego skutki	katolickim na szerzenie się haseł reformacji – ocenia społeczne i polityczne skutki reformacji
--	--	---	---	--	--	--

7. Kontrrreformacja	• Kościół katolicki wobec reformacji • Reformy soboru trydenckiego • Towarzystwo Jezusowe	– stosuje pojęcie <i>kontrrreformacja</i> – lokalizuje w czasie sobór trydencki (1545–1563) – wymienia reformy przeprowadzone w Kościele katolickim na mocy uchwał soboru trydenckiego	– stosuje pojęcia <i>reforma kościoła, inkwizycja, Indeks ksiąg zakazanych, jezuita</i> – lokalizuje w czasie powstanie zakonu jezuitów (1534), powołanie Świętego Oficjum (1542), ogłoszenie <i>Indeksu ksiąg zakazanych</i> (1559) – identyfikuje postacie Pawła III, Ignacego Loyoli – omawia okoliczności zwołania soboru powszechnego w Kościele w XVI w. – omawia działalność inkwizycji – opisuje działalność jezuitów	– stosuje pojęcie <i>Święte Oficjum</i> – lokalizuje w czasie zatwierdzenie zakonu jezuitów przez papieża (1540) – przedstawia osiągnięcia Ignacego Loyoli – przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do reformacji – charakteryzuje organizację zakonu jezuitów	– wymienia reformy posoborowe – wyjaśnia przyczyny popularności jezuitów w Europie w XVI i XVII w.	– ocenia działalność inkwizycji – ocenia działalność jezuitów – ocenia metody walki Kościoła z reformacją
8. Europa w okresie wojen włoskich	• Kryzys monarchii stanowych • Francja i Hiszpania na początku XVI w. • Rywalizacja francusko-habsburska	– stosuje pojęcie <i>monarchia absolutna</i> – wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się monarchii absolutnej – wymienia cechy monarchii absolutnej – wyjaśnia przyczyny rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej	– lokalizuje w czasie wojny włoskiej (1494–1559), bitwę pod Pawią (1525), pokój w Cateau-Cambrésis (1559) – identyfikuje postacie Maksymiliana I Habsburga, Karola V, Franciszka I – przedstawia osiągnięcia Karola V – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu monarchii stanowych w Europie – przedstawia przyczyny i skutki rywalizacji francusko-habsburskiej – omawia znaczenie pokoju w Cateau-Cambrésis dla	– stosuje pojęcie <i>Sacco di Roma</i> – lokalizuje w czasie układ w Wiedniu (1515), <i>Sacco di Roma</i> (1527) – identyfikuje postacie Ferdynanda, Karola VIII, Ludwika XII – lokalizuje w przestrzeni kraje wchodzące w skład imperium Habsburgów za panowania cesarza Karola V – opisuje politykę dynastyczną Habsburgów i jej konsekwencje – charakteryzuje sytuację polityczną we Francji pod	– lokalizuje w czasie bitwę pod Marignano (1515) – przedstawia sukcesy polityki dynastycznej Habsburgów z XVI w. – omawia zmiany w sztuce wojennej w XVI w.	– ocenia politykę dynastyczną Habsburgów – ocenia skutki rywalizacji o hegemonię w Europie Zachodniej

			sytuacji geopolitycznej w Europie XVI w.	rządami Walezjuszków – przedstawia przebieg i skutki wojen włoskich		
9. Monarchie europejskie w drugiej połowie XVI w	• Wojnę religijne we Francji • Rewolucja w Niderlandach • Rywalizacja hiszpańsko-angielska	– stosuje pojęcie <i>hugenoci</i> – lokalizuje w czasie noc św. Bartłomieja (1572), klęskę Wielkiej Armady (1588), Edykt nantejski (1598) – omawia postanowienia Edyktu nantejskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Anglii miało zwycięstwo nad Wielką Armadą	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armada</i> – lokalizuje w czasie rewolucję w Niderlandach (1566–1648), przejęcie władzy przez Henryka IV Burbona (1594) – identyfikuje postacie Henryka IV Burbona, Wilhelma Orańskiego, Filipa II, Elżbiety I – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których doszło do walk religijnych – przedstawia okoliczności wydarzeń określanych jako noc św. Bartłomieja – przedstawia okoliczności przejęcia władzy we Francji przez Henryka Burbona – wyjaśnia, czy Edykt nantejski wprowadzał całkowitą tolerancję religijną – omawia przyczyny rywalizacji hiszpańsko-angielskiej	– stosuje pojęcia <i>gezowie</i>, <i>pacyfikacja gandawska</i> – lokalizuje w czasie pacyfikację gandawską (1576), proklamowanie Republiki Zjednoczonych Prowincji Niderlandów (1588) – identyfikuje postacie Katarzyny Medycejskiej, Henryka Gwizjusza, Marii Stuart – wyjaśnia okoliczności rozpoczęcia we Francji wojen religijnych – omawia konsekwencje nocy św. Bartłomieja – przedstawia politykę Habsburgów wobec reformacji w Niderlandach – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – wyjaśnia, jakie czynniki zadecydowały o zwycięstwie Anglików nad Hiszpanami	– stosuje pojęcie <i>wojna trzech Henryków</i> – lokalizuje w czasie edykt tolerancyjny dla hugenotów (1562), rzeź w Wassy (1562), pokój z hugenotami (1570), unię w Utrechcie (1579), egzekucji Marii Stuart (1587) – identyfikuje postacie Henryka II, Gasparda de Coligny, Antoine’a Perrenot de Granvelle’a, Fernanda Álvareza de Toledo – omawia politykę królów francuskich wobec hugenotów – porównuje charakter wojen religijnych prowadzonych w XVI w. we Francji i w Niderlandach	– ocenia politykę władców Francji wobec reformacji – ocenia konsekwencje rywalizacji hiszpańsko-angielskiej
10. Ekspansja turecka i Europa Wschodnia w XVI w.	• Ekspansja turecka • Walki z Turkami na Morzu Śródziemnym • Państwo moskiewskie • Szwecja w XVI w.	– stosuje pojęcia <i>samodzierżawie</i>, <i>kniaź</i>, <i>bojarzy</i>, <i>opricznina</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mohaczem	– stosuje pojęcia <i>janczarzy</i>, <i>Złota Orda</i> – lokalizuje w czasie uniezależnienia się Szwecji (1523), przyjęcie	– stosuje pojęcie <i>Riksdag</i> – lokalizuje w czasie opriczninę (1565–1572), zniszczenie Nowogrodu Wielkiego (1570)	– stosuje pojęcie <i>unia kalmarska</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Belgradem (1456), pokonanie Persji	– ocenia panowanie Iwana IV Groźnego – ocenia konsekwencje powstania nowych

		(1526), koronację Iwana IV Groźnego na cara Wszechrusi (1547), bitwę pod Lepanto (1571) – identyfikuje postacie Sulejmana II Wspaniałego, Iwana IV Groźnego – przedstawia ekspansję imperium tureckiego w Europie i jej skutki – wymienia działania Iwana IV Groźnego prowadzące do wprowadzenia samodzierżawia w państwie moskiewskim	luteranizmu w Szwecji (1527), powstanie Ligi Świętej (1571) – identyfikuje postacie Ludwika Jagiellończyka, Gustawa I Wazy – przedstawia osiągnięcia Iwana IV Groźnego – wymienia czynniki, które zadecydowały o sukcesach podbojów Turków osmańskich – wyjaśnia jakie znaczenie dla losów Europy miała bitwa pod Lepanto – omawia politykę wewnętrzną władców Moskwy zmierzających do wprowadzenia samodzierżawia – wyjaśnia, w jaki sposób Iwan IV Groźny rozprawił się z bojarską opozycją w państwie moskiewskim	– identyfikuje postacie Iwana III Srogię, Selima II – lokalizuje w przestrzeni kierunki i zasięg ekspansji imperium osmańskiego, tereny zajęte przez Szwecję w XVI w. – przedstawia etapy ekspansji tureckiej w Europie, Azji i Afryce – przedstawia proces budowania potęgi państwa moskiewskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach dynastia Wazów przejęła władzę w Szwecji – omawia proces budowania potęgi państwa szwedzkiego	przez Turków (1514), zdobycie Rodos przez Turków (1522), bitwę pod Prevezą (1538), oblężenie Malty (1565), zdobycie Cypru przez Turków (1571) – identyfikuje postacie Jana Zápolyi, Eryka XIV, Jana III Wazy – wyjaśnia, jakie znaczenie dla sytuacji międzynarodowej Węgier miały spory polityczne oraz konflikty religijne – omawia przebieg walk o dominację na Morzu Śródziemnym	mocarstw w Europie Wschodniej i Północnej
II. „ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ						
1. Społeczeństwo państwa Jagiellonów w XVI w.	• Obszar i zaludnienie państwa Jagiellonów • Wieloetniczna Rzeczpospolita • Podział społeczny ludności • Mieszczenie i chłopci • Liczebność i podział szlachty	– stosuje pojęcia <i>magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota</i> – lokalizuje w przestrzeni obszar państwa Jagiellonów – wymienia stany społeczne w Polsce	– wyjaśnia, na czym polegała wieloetniczność w Rzeczypospolitej – opisuje strukturę społeczeństwa Rzeczypospolitej – wyjaśnia, dlaczego Żydzi byli uznawani za odrębny stan społeczny – charakteryzuje strukturę	– stosuje pojęcia <i>ludzie luźni, kahał</i> – lokalizuje w przestrzeni zasięg występowania grup narodowościowych w Rzeczypospolitej – charakteryzuje strukturę demograficzną państwa Jagiellonów – charakteryzuje grupy	– omawia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia sytuację kobiet w XVI w.	– ocenia pozycję społeczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia korzyści i zagrożenia płynące z wieloetnicznego charakteru społeczeństwa

		– wymienia grupy, które wyodrębniły się w stanie szlacheckim	stanu szlacheckiego – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania stanu szlacheckiego	narodowościowe zamieszkujące państwo polsko-litewskie – wyjaśnia, jakie przyczyny skłaniały sejm do wydawania ustaw antymieszczańskich		Rzeczypospolitej
2. Polska gospodarka w „złotym wieku”	• Geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej • Organizacja folwarków • Miasta Rzeczypospolitej • Handel lokalny i międzynarodowy	– stosuje pojęcia <i>folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana</i> – wyjaśnia, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana	– stosuje pojęcie <i>monopol dworski</i> – wyjaśnia, jak doszło do wykształcenia się gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce – omawia sposób organizacji folwarków – przedstawia korzyści, jakie przynosiła szlachcie gospodarka folwarczno-pańszczyźniana – omawia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>monopol propinacyjny, psucie monety</i> – lokalizuje w przestrzeni znaczące szlaki handlowe – wymienia ustawodawstwo umożliwiające budowanie gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej – omawia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia przyczyny słabości miast Rzeczypospolitej w XVI w. – wyjaśnia, jakie znaczenie w XVI w. miały jarmarki	– przedstawia uwarunkowania rozwoju handlu w Rzeczypospolitej – wskazuje podobieństwa i różnice między gospodarką Rzeczypospolitej a gospodarką Europy Zachodniej – omawia politykę pieniężną w Rzeczypospolitej	– ocenia sytuację ekonomiczną szlachty, mieszczan i chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. – ocenia gospodarczą rolę miast w Rzeczypospolitej
3. Rozwój demokracji szlacheckiej	• Pozycja prawna szlachty • Polski parlamentaryzm • Narodziny demokracji szlacheckiej • Obrady sejmu walnego • Narodziny ruchu egzekucyjnego • Egzekucja praw i dóbr	– stosuje pojęcia <i>demokracja szlachecka, sejm walny, izba poselska, senat, sejmiki</i> – lokalizuje w czasie zwołanie pierwszego sejmu walnego (1493), konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.)	– stosuje pojęcia <i>prawo ziemskie, królewszczyzny, sejm zwykły, sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejmik przedsejmowy, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane</i> – lokalizuje w czasie	– stosuje pojęcia <i>księga grodzka, elekcja i koronacja vivente rege, rokosz lwowski, egzekucja praw i dóbr, lustracja</i> – lokalizuje w czasie przywilej mielnicki (1501), sejm piotrkowski (1504), I elekcję i koronację <i>vivente</i>	– wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej odegrała szlachta średnia – wyjaśnia okoliczności i przejawy konfliktu między magnaterią a szlachtą	– ocenia prawną pozycję szlachty w Rzeczypospolitej – ocenia rolę i znaczenie króla w systemie demokracji szlacheckiej – ocenia realizację postulatów ruchu

		– identyfikuje postacie Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta – wymienia cechy charakterystyczne demokracji szlacheckiej – przedstawia strukturę sejmu polskiego po 1569 r.	przywilej jedlnieński-krakowski (1430–1433), przywilej cerekwicki (1454), sejmy egzekucyjne (1561–1567) – identyfikuje postacie Aleksandra Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Bony Sforzy – omawia przyczyny wykształcenia się demokracji szlacheckiej w Polsce – przedstawia przebieg obrad sejmu walnego – przedstawia postulaty i cele ruchu egzekucyjnego oraz ich realizację	<i>rege</i> (1529), wojnę kokoszą (1537) – identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Hieronima Ossolińskiego, Rafała Leszczyńskiego – omawia pozycję prawną szlachty w Rzeczypospolitej – przedstawia proces kształtowania się parlamentaryzmu w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przejawy konfliktu między szlachtą a królem – omawia narodziny ruchu egzekucyjnego	– charakteryzuje i porównuje pozycję polityczną magnaterii i szlachty średniej w I poł. XVI w.	egzekucyjnego
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	• Wojnę z Moskwą • Polityka węgierska i stosunki z Habsburgami • Wojnę o Mołdawię i relacje z Turcją • Rozwiązanie kwestii krzyżackiej • Walka o wpływy nad Bałtykiem	– stosuje pojęcie <i>sekularyzacja</i> – lokalizuje w czasie pokój krakowski i hołd pruski (1525) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta, Albrechta Hohenzollerna, Iwana IV Groźnego – wymienia działania podejmowane w polityce zagranicznej przez ostatnich Jagiellonów – omawia postanowienia pokoju krakowskiego	– stosuje pojęcia <i>flota kaperska</i>, <i>Dominium Maris Baltici</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Orszą (1514), zjazd w Wiedniu (1515), bitwę pod Mohaczem (1526), wojnę z zakonem krzyżackim (1519–1521), I wojnę północną (1563–1570), hołd lenny Gottharda Kettlera (1561) – identyfikuje postacie Maksymiliana I, Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Gottharda Kettlera – przedstawia osiągnięcia	– stosuje pojęcia <i>obrona potoczna</i>, <i>Statuty Karnkowskiego</i> – lokalizuje w czasie wojnę popią (1478–1479), wyprawę na Mołdawię (1497), bitwę pod Obertynem (1530), przeniesienie praw do lenna w Prusach na Hohenzollernów z Brandenburgii (1563), powstanie Komisji Morskiej (1568), pokój w Szczecinie (1570), <i>Statuty Karnkowskiego</i> (1570) – identyfikuje postacie Ferdynanda Habsburga, Jana Tarnowskiego	– stosuje pojęcia <i>hospodar</i> – lokalizuje w czasie wojny z Moskwą (1492–1494, 1500–1503, 1507–1522, 1534–1537), wyprawy mołdawskie na Pokucie (1502, 1520), przyłączenie Mazowsza do Korony (1524–1526), pokój wieczysty z Turcją (1533), przyłączenie Pokucia do Polski (1538) – identyfikuje postacie Iwana III Srogięgo, Jana Zápolyi, Stefana Wielkiego – omawia stosunki	– ocenia, czy korzystnym dla Polski sposobem rozwiązania konfliktu z Krzyżakami były sekularyzacja zakonu i utworzenie świeckiego państwa pruskiego.

			Zygmunta Starego – omawia politykę dynastyczną ostatnich Jagiellonów – opisuje ostatnią wojnę polsko-krzyżacką – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki walki o wpływy nad Bałtykiem oraz o Inflanty	– lokalizuje w przestrzeni ziemie utracone przez Polskę i Litwę lub do nich przyłączone w latach 1492–1572, podział Inflant w 1561 r. – omawia przyczyny i skutki wojen z Wielkim Księstwem Moskiewskim w I połowie XVI w. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen o Mołdawię – charakteryzuje stosunki polsko-habsburskie i ich wpływ na losy Węgier – omawia politykę morską Zygmunta Augusta i jej skutki	polsko-tureckie w XVI w. – przedstawia okoliczności inkorporacji Mazowsza do Korony – wskazuje różnice w polityce zagranicznej dwóch ostatnich Jagiellonów wobec Habsburgów	
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	• Dzieje unii Polski i Litwy • Dwa państwa i jeden władca • Litwa przed unią lubelską • Unia lubelska • Rzeczpospolita Obojga Narodów • Skutki unii lubelskiej	– stosuje pojęcia <i>unia realna</i>, <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> – lokalizuje w czasie unię lubelską (1569) – identyfikuje postacie Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – lokalizuje w przestrzeni terytoria Litwy i Korony po unii lubelskiej – przedstawia postanowienia unii lubelskiej – przedstawia różnice między unią personalną a realną	– stosuje pojęcie <i>polonizacja</i> – lokalizuje w czasie unię krakowsko-wileńską (1499), unię mielnicką (1501), sejm lubelski (1568–1569) – identyfikuje postacie Kazimierza Jagiellończyka, Jana Olbrachta, Aleksandra – lokalizuje w przestrzeni ziemie wcielone do Korony na sejmie lubelskim – przedstawia osiągnięcia Zygmunta Augusta – omawia przyczyny dążeń do zacieśnienia unii między Polską i Litwą	– lokalizuje w czasie objęcie tronu Polski i Litwy przez Kazimierza Jagiellończyka (1447) – identyfikuje postać Zygmunta Kiejstutowicza – omawia stosunki polsko-litewskiej w XV i XVI w. – przedstawia postanowienia unii polsko-litewskich – wyjaśnia, z czego wynikała silna pozycja polityczna rodów możnowładczych w Wielkim Księstwie Litewskim	– lokalizuje w czasie rozdzielenie władzy w Polsce i na Litwie (1492), utworzenie odrębnego systemu sądownictwa na Litwie (1564), II statut litewski (1566), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego na Litwie (1566), powołanie sejmików ziemskich na Litwie (1566), zniesienie autonomii Prus Królewskich (1569) – omawia proces upodabniania ustroju	– ocenia konsekwencje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe unii lubelskiej

			– opisuje przebieg sejmu lubelskiego – charakteryzuje ustrój polityczny Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia skutki unii lubelskiej dla Polski i Litwy	– wyjaśnia, dlaczego przez długi czas Jagiellonowie byli przeciwnikami ścisłego połączenia Polski i Litwy	Litwy do ustroju Polski – omawia rządy Zygmunta Augusta na Litwie – charakteryzuje przemiany ustrojowe na Litwie – omawia konsekwencje zmian wprowadzonych w Prusach Królewskich w II poł. XVI w.	
6. Reformacja i kontrreformacja	- Przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej - Początki reformacji - Bracia polscy i czescy - Walka o tolerancję - Kontrreformacja w Polsce - Kościół prawosławny i unia brzeska	– stosuje pojęcia <i>arianie (bracia polscy), konfederacja warszawska</i> – lokalizuje w czasie konfederację warszawską (1573) – wymienia przyczyny reformacji w Rzeczypospolitej – wymienia wyznania protestanckie, które rozwinęły się na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w. – przedstawia postanowienia aktu konfederacji warszawskiej – wyjaśnia, dlaczego XVI-wieczna Rzeczypospolita jest nazywana krajem tolerancji wyznaniowej	– stosuje pojęcia <i>zbór, bracia czescy, ugoda sandomierska, wolność religijna, unia brzeska, Kościół unicki (grekokatolicki)</i> – lokalizuje w czasie ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) – identyfikuje postacie Jana Łaskiego, Piotra Skargi – lokalizuje w przestrzeni tereny, na których dominowali wyznawcy prawosławia, luteranie, kalwini, arianie i grekokatolicy – omawia zróżnicowanie wyznaniowe Rzeczypospolitej w XVI w. – charakteryzuje poglądy i działalność braci polskich – przedstawia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce – omawia działalność	– stosuje pojęcia <i>antytrynitaryzm, Kościół narodowy</i> – lokalizuje w czasie rozłam wśród polskich kalwinistów (1562–1565), sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), powołanie Akademii Wileńskiej (1579) – identyfikuje postacie Piotra z Goniądza, Stanisława Hozjusza, Jakuba Wujka – omawia zasięg reformacji na ziemiach Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała idea Kościoła narodowego – omawia próby jednoczenia protestantów polskich – przedstawia realizację postanowień soboru trydenckiego w Polsce	– przedstawia proces rozprzestrzeniania się haseł reformacji w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała popularność haseł reformacyjnych w Polsce – przedstawia okoliczności powstania braci polskich	– ocenia proces kształtowania się tolerancji wyznaniowej w Polsce

			jezuitów w Polsce – przedstawia przyczyny i konsekwencje zawarcia unii brzeskiej	– wyjaśnia, dlaczego kalwinizm zyskał popularność wśród szlachty		
7. Pierwsza wolna elekcja	- Pierwsze bezkrólewie - Wolna elekcja - Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i> - Rządy i ucieczka Henryka Walezego	– stosuje pojęcia <i>bezkrólewie, elekcja viritim, Artykuły henrykowskie</i> – lokalizuje w czasie I wolną elekcję (1573) – identyfikuje postacie Henryka Walezego – przedstawia zasady ustrojowe określone w <i>Artykułach henrykowskich</i>	– stosuje pojęcia <i>konfederacja, interrex, sejm konwokacyjny, pacta conventa</i> – lokalizuje w czasie śmierć Zygmunta Augusta (1572), sejm konwokacyjny (1573), ucieczkę Henryka Walezego do Francji (1574) – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki – wymienia i charakteryzuje instytucje powołane w wyniku kompromisu między szlachtą i magnaterią po śmierci Zygmunta Augusta – wyjaśnia, w jakich celach w dawnej Polsce zawiązywano konfederacje – omawia przebieg pierwszej wolnej elekcji – wymienia różnice między <i>Artykułami henrykowskimi</i> a <i>pacta conventa</i>	– stosuje pojęcia <i>konfederacja kapturowa, sąd kapturowy</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Jakuba Uchańskiego, Jana Firleja, Ernest Habsburga, Iwana IV Groźnego, Jana III Wazy – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po śmierci ostatniego Jagiellona – przedstawia kandydatów ubiegających się o tron polski podczas pierwszej elekcji	– przedstawia spór między szlachtą i magnaterią w okresie pierwszego bezkrólewia – omawia sytuację polityczną w Rzeczypospolitej po ucieczce Henryka Walezego	– ocenia rozwiązania ustrojowe przyjęte podczas pierwszego bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji
8. Rządy Stefana Batorego	- Druga wolna elekcja - Wojna z Gdańskiem - Wojna o Inflanty - Polityka wewnętrzna króla	– lokalizuje w czasie wojnę z Rosją (1578–1582) – identyfikuje postać Stefana Batorego – wymienia reformy	– stosuje pojęcie <i>piechota wybraniecka</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stefana Batorego (1575), wojnę Batorego z Gdańskiem (1576–1577)	– stosuje pojęcie <i>banicja</i> – lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1575), reformę sądownictwa (1578), utworzenie piechoty wybranieckiej	– lokalizuje w czasie zjazd w Stężycy (1575), bitwę pod Lubieszewem (1576) – charakteryzuje rolę Jana Zamojskiego w	– ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Stefana Batorego

		wprowadzone w kraju przez Stefana Batorego	– lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Jamie Zapolskim (1582) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Anny Jagiellonki, Maksymiliana II – przedstawia osiągnięcia Stefana Batorego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny z Rosją o Inflanty – przedstawia bilans wojen Stefana Batorego z Gdańskiem i Moskwą	(1578) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zajęcie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581) – identyfikuje postacie Mikołaja Sienickiego, Samuela Zborowskiego – opisuje przebieg drugiej wolnej elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów – przedstawia przebieg konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem – omawia przyczyny konfliktu Stefana Batorego ze szlachtą	czasach rządów Stefana Batorego	
9. Renesans w Rzeczypospolitej	• Humanizm w Polsce • Sztuka renesansu • Myśl społeczna i polityczna • Literatura • Geografia i historiografia • Rozwój nauk ścisłych i medycznych	– stosuje pojęcia <i>attyka</i>, <i>arkady</i>, <i>krużganki</i>, <i>arraysy</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika – wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej w Polsce – charakteryzuje dorobek polskiej literatury renesansowej	– identyfikuje postacie Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Zamojskiego – przedstawia mecenat artystyczny w Polsce – przedstawia osiągnięcia sztuki i architektury renesansu w Polsce – omawia myśl społeczną i polityczną polskiego odrodzenia – wymienia czynniki, które wpłynęły na rozwój polskiej literatury w czasach	– identyfikuje postacie Filippa Buonaccorsi (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Mikołaja Sienickiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Łukasza Górnickiego, Sebastiana Klonowica, Szymona Szymonowica, Marcina Bielskiego, Bernarda Morando – omawia działalność zwolenników idei humanizmu w Polsce – wyjaśnia rolę Krakowa i dworu królewskiego w	– identyfikuje postacie Santiago Gucci, Jana Michałowicza z Urzędowa, Stanisława Samostrzelnika, Wawrzyńca Goślickiego, Andrzeja Krzyckiego, Jana Dantyszka, Klemensa Janickiego, Reinholda Heidensteina, Bartosza Paprockiego, Wojciecha z Brudzewa, Jana z Łańcuta, Tomasza Kłosa, Józefa Strusia, Wojciecha Oczki, Michała Sędziwoja – charakteryzuje polskie osiągnięcia w dziedzinie	– porównuje i ocenia myśl polityczno-społeczną renesansu polskiego i europejskiego

			odrodzenia – wyjaśnia, jaką rolę słowo drukowane odgrywało w życiu publicznym w Rzeczypospolitej w XVI w.	upowszechnianiu idei humanizmu i renesansu – wskazuje związki między polską i europejską architekturą renesansową – porównuje poglądy społeczno-polityczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Stanisława Orzechowskiego	nauk ścisłych i medycznych – przedstawia dorobek polskiej historiografii	
III. EUROPA W XVII WIEKU						
1. Angielska wojna domowa	• Przemiany społeczne i konflikty religijne • Spór króla z parlamentem • Początek konfliktu • Wojna domowa i powstanie republiki • Protektorat Cromwella • Restauracja Stuartów • Monarchia parlamentarna	– stosuje pojęcia <i>chwalebna (sławetna) rewolucja, monarchia parlamentarna</i> – lokalizuje w czasie wojnę domową (1642–1649), chwalebłą rewolucję (1688) – identyfikuje postać Olivera Cromwella – omawia przyczyny i skutki wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do chwałebnej rewolucji i jakie były jej skutki	– stosuje pojęcia <i>nowa szlachta (gentry), merkantylizm, Armia Nowego Wzoru, lord protektor</i> – lokalizuje w czasie ścięcia Karola I (1649), ogłoszenie republiki w Anglii (1649), początek dyktatury wojskowej Cromwella (1653), <i>Akt nawigacyjny</i> (1651), restaurację Stuartów (1660), <i>Habeas Corpus Act</i> (1679), <i>Ustawę o prawach</i> (1689) – identyfikuje postać Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego – przedstawia wpływ przemian gospodarczych na zmiany w społeczeństwie angielskim w XVI w. – omawia etapy angielskiej wojny domowej	– stosuje pojęcia <i>purytanizm, torysi, wigowie, Akt o następstwie tronu</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Krótkiego Parlamentu (1640), obrady Długiego Parlamentu (1640–1653), <i>Wielką remonstrację</i> (1641), bitwę pod Naseby (1645), bitwę pod Preston (1648), powołanie Parlamentu Kadłubowego (1648) – charakteryzuje gospodarczą rolę nowej szlachty – omawia podziały religijne w społeczeństwie angielskim – wyjaśnia, w jakich okolicznościach stracono Karola I	– stosuje pojęcie <i>jedenastoletnia tyrania</i> – lokalizuje w czasie początek tzw. jedenastoletniej tyranii (1629), powstania w Szkocji (1637 i 1650), bitwę pod Marston Moor (1644), powstanie Armii Nowego Wzoru (1645), powstanie w Irlandii (1649), wojnę angielsko-holenderską (1652–1654) – identyfikuje postacie Jakuba I Stuarta, Johna Pyma, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii Stuart – przedstawia ograniczenia w rozwoju gospodarczym Anglii w XVI w. – charakteryzuje relacje	– ocenia rolę Olivera Cromwella podczas rewolucji – ocenia polityczne skutki chwalebnej rewolucji

			– wyjaśnia, jaką rolę w rewolucji angielskiej odegrała Armia Nowego Wzoru – omawia rządy Cromwella w okresie jego protektoratu	– charakteryzuje rolę Olivera Cromwella podczas angielskiej wojny domowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do restauracji monarchii Stuartów – omawia konflikt między Karolem II a parlamentem – wyjaśnia wpływ <i>Habeas Corpus Act</i> i <i>Ustawy o prawach</i> na ustrój polityczny Anglii	między Karolem I a parlamentem angielskim	
2. Wojna trzydziestoletnia	• Przyczyny konfliktu • Powstanie czeskie • Początek wojnę trzydziestoletniej • Duński okres wojnę (1624–1629) • Szwedzki okres wojnę (1630–1635) • Francuski okres wojnę (1635–1648) • Pokój westfalski • Skutki wojnę	– lokalizuje w czasie wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) – przedstawia przyczyny polityczne i religijne wojny trzydziestoletniej – omawia skutki wojny trzydziestoletniej	– stosuje pojęcie <i>defenestracja praska</i> – lokalizuje w czasie powstanie Unii Protestanckiej (1608), utworzenie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618), okres czesko-palatynacki (1618–1624), okres duński (1624–1629), okres szwedzki (1630–1635), okres francuski (1635–1648) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój westfalski (1648) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Macieja I, Ferdynanda II, Christiana IV, Albrechta von Wallensteina, Gustawa II Adolfa – lokalizuje w przestrzeni najważniejsze państwa	– stosuje pojęcie <i>edykt restytucyjny</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Białą Górą (1620), edykt restytucyjny (1629), oblężenie Magdeburga (1631), bitwę pod Lützen (1632), bitwę pod Rocroi (1643) – identyfikuje postacie Fryderyka V, Maksymiliana, Fryderyka V Wittelsbacha – lokalizuje w przestrzeni zmiany terytorialne w Europie po pokoju westfalskim – omawia sytuację wyznaniową w Rzeszy Niemieckiej i jej wpływ na sytuację Europy – charakteryzuje sytuację wyznaniową w Królestwie	– stosuje pojęcie <i>list majestatyczny</i> – lokalizuje w czasie list majestatyczny (1609), antyhabsburskie powstanie na Węgrzech (1619), pokój w Lubece (1629), bitwę pod Breitenfelden (1631), bitwę pod Nordlingen (1634), pokój w Pradze (1635) – identyfikuje postacie Fryderyka IV, Rudolfa II, Ernsta von Mansfelda, Gábora Bethlena, Johana von Tilly’ego, Krystyny – opisuje cechy charakterystyczne armii okresu wojnę trzydziestoletniej – wyjaśnia, jaki przebieg	– ocenia skutki polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne wojny trzydziestoletniej

			protestanckie i katolickie uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej – podaje przyczyny włączania się kolejnych państw do konfliktu w Rzeszy – wymienia etapy w przebiegu wojny trzydziestoletniej i charakteryzuje je – omawia postanowienia pokoju westfalskiego	Czeskim – wyjaśnia okoliczności i skutki II defenestracji praskiej – przedstawia przyczyny wybuchu powstania czeskiego i jego klęski	miała wojna trzydziestoletnia na Śląsku – wyjaśnia, czy wojna trzydziestoletnia powinna być traktowana jako konflikt niemiecki czy ogólnoeuropejski	
3. Absolutyzm we Francji	• Ludwik XIII i kardynał Richelieu • Rządy kardynała Mazarina • Władza absolutna Ludwika XIV • Rozwój gospodarczy • Polityka zagraniczna	– stosuje pojęcia <i>racja stanu</i>, <i>merkantylizm</i> – lokalizuje w czasie rządy osobiste Ludwika XIV (1661–1715) – identyfikuje postacie Armanda de Richelieu, Ludwika XIV – omawia cechy charakterystyczne monarchii absolutnej Ludwika XIV	– stosuje pojęcia <i>fronda</i>, <i>Wysoka Rada</i>, <i>intendent</i>, <i>szlachta urzędnicza</i>, <i>kolbertyzm</i> – lokalizuje w czasie zniesienia <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685) – identyfikuje postacie Henryka IV Burbona, Ludwika XIII, Jules’a Mazarina, Jeana Baptisty Colberta – przedstawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu i Ludwika XIV – wymienia warunki, jakie musiały zaistnieć, aby mogła powstać władza absolutna – charakteryzuje reformy ustrojowe Ludwika XIV – wyjaśnia, dlaczego Wersal stanowił „złotą klatkę” dla francuskiej arystokracji	– stosuje pojęcia <i>wojna dewolucyjna</i>, <i>polityka réunionów</i> – lokalizuje w czasie frondę parlamentarną (1648–1649), frondę książąt (1649–1653), wojnę dewolucyjną (1667–1668), pokój w Akwizgranie (1668), wojnę francusko-holenderską (1672–1679), wojnę z Ligą Augsburską (1686–1697), pokój w Rijswijk (1697) – identyfikuje postacie Marii Medycejskiej, Anny Austriackiej, Wilhelma III Orańskiego – lokalizuje w przestrzeni zasięg ekspansji Francji za rządów Ludwika XIV – omawia rządy Ludwika XIII i kardynała Richelieu	– lokalizuje w czasie zdobycia La Rochelle (1628), edykt łaski (1629), pokój pirenejski (1659), pokój w Nijmegen (1678–1679) – wyjaśnia, na czym polegała centralizacja władzy za rządów Ludwika XIII – charakteryzuje politykę zagraniczną Ludwika XIV – wymienia grupy społeczne we Francji zainteresowane wprowadzeniem absolutyzmu i jemu przeciwne oraz charakteryzuje przyczyny takich postaw	– ocenia rolę kardynałów de Richelieu oraz Mazarina w dziejach Francji – ocenia panowanie Ludwika XIV

			– omawia reformy gospodarcze w XVII-wiecznej Francji	– omawia rządy kardynała Mazarina – przedstawia przyczyny i skutki frondy – opisuje proces kształtowania się władzy absolutnej we Francji		
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	• Upadek potęgi Hiszpanii • Polityka obronna Holandii • Wzrost znaczenia Brandenburgii • Potęga Szwecji • Węgry i Turcja	– lokalizuje w czasie bitwę pod Wiedniem (1683), pokój w Karłowicach (1699) – identyfikuje postacie Fryderyka Wilhelma, Gustawa II Adolfa – wymienia przyczyny i skutki rywalizacji Holandii z Francją i Anglią – przedstawia politykę wewnętrzną i zagraniczną Fryderyka Wilhelma	– stosuje pojęcie <i>protekcjonizm</i> – lokalizuje w czasie traktaty welawsko-bydgoskie (1657), zawarcie Świętej Ligi (1684) – identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Wilhelma III Orańskiego, Karola X Gustawa, Kara Mustafy – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – wyjaśnia, jakie skutki polityczne niosła ze sobą polityka protekcjonizmu – przedstawia okoliczności, w jakich Brandenburgia przejęła pruski tron książęcy – omawia ekspansję terytorialną Prus w XVII w. – przedstawia etapy ekspansji szwedzkiej w basenie Morza Bałtyckiego – przedstawia antyturską działalność Świętej Ligi	– lokalizuje w czasie unię personalną Brandenburgii i Prus Książęcych (1618), wojny angielsko-holenderskie (1652–1654, 1665–1666, 1672–1674) – identyfikuje postać Karola X Gustawa – lokalizuje w przestrzeni zasięg szwedzkiej ekspansji terytorialnej w Europie – przedstawia przyczyny gospodarcze i polityczne upadku potęgi Hiszpanii w XVII w. – wyjaśnia, dlaczego zmagania między Anglią i Holandią były prowadzone jedynie w koloniach i na morzach – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojen angielsko-holenderskich – omawia wpływ relacji habsbursko-wiedeńskich na konflikt z Turcją – wyjaśnia, które kraje europejskie odniosły	– stosuje pojęcie <i>moryskowie</i> – lokalizuje w czasie powstanie morysków (1568), powstania w Katalonii (1640–1652) i Portugalii (1640–1668), uznanie przez Hiszpanię niepodległości Portugalii (1668), przejęcie przez Francję Regionu Franche-Comté (1678), pokój w Bredzie (1667), pokój w Rijswijk (1697), antyhabsburskie powstanie na Węgrzech (1682), zdobycie Azowa (1696), bitwę pod Zentą (1697) – identyfikuje postacie Filipa IV, Gaspara de Guzmána, Jana Zygmunta Hohenzollerna, Krystyny Wazy, Axela Oxenstierny, Imre Thököly'ego – wyjaśnia przyczyny	– ocenia zmiany na arenie międzynarodowej, do których doszło w XVII w.

				korzyści polityczne w drugiej połowie XVII w.	wypędzenia morysków – przedstawia okoliczności odzyskania niepodległości przez Portugalię	
5. Kultura baroku	• Pomiędzy renesansem a barokiem • Sztuka baroku • Nauka i filozofia • Teatr, literatura i muzyka	– stosuje pojęcia <i>barok</i>, <i>klasycyzm</i>, <i>realizm</i> – lokalizuje w czasie barok (k. XVI – poł. XVIII w.) – identyfikuje postacie Galileusza, Isaaca Newtona, Kartezjusza, Williama Shakespeare’a, Moliere, Jana Sebastiana Bacha – wymienia cechy charakterystyczne epoki baroku	– stosuje pojęcia <i>teatr elżbietański</i>, <i>racjonalizm</i>, <i>empiryzm</i> – identyfikuje postacie Giovanniego Berniniego, Caravaggia, Petera Paula Rubensa, Rembrandta van Rijna, Francisa Bacona – wyjaśnia, jaki wpływ na narodziny baroku miała kontrreformacja – omawia cechy charakterystyczne architektury baroku – przedstawia cechy malarstwa barokowego – wymienia przykłady rezydencji królewskich i cesarskich epoki baroku – przedstawia cechy charakterystyczne literatury baroku	– stosuje pojęcia <i>manieryzm</i>, <i>barok dworski</i>, <i>libertynizm</i>, <i>jansenizm</i> – lokalizuje w czasie manieryzm (ok. 1527 – do k. XVI w.) – identyfikuje postacie El Greca, Francesca Borrominiego, Diega Velázqueza, Johanna Keplera, Blaise’a Pascala, Antonia Vivaldiego – przedstawia cechy manieryzmu w sztuce – wyjaśnia, dlaczego wielu malarzy epoki baroku określano mianem „mistrzów światła i cienia” – wyjaśnia, co wyróżniało barok dworski – przedstawia kierunki i nurty filozoficzne epoki baroku – omawia osiągnięcia naukowe epoki baroku	– lokalizuje w czasie założenie Royal Society w Londynie (1660) – identyfikuje postacie Antoona van Dycka, Jana Brueghel Młodsze, Jeana Baptisty Racine’a, Pierre’a Corneille’a, Georga Friedricha Haendla, Claudia Monteverdiego – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy architekturą renesansową a barokową – wyjaśnia, z czego wynikała specyfika baroku mieszczańsko-protestanckiego – omawia wpływ baroku na zmiany w teatrze i muzyce	– ocenia, które rozwiązania w architekturze i sztuce baroku mogły robić szczególne wrażenie na wiernych
IV. WIEK WOJEN						
1. Rządy Zygmunta III Wazy	• Podwójna elekcja • Król i hetman • Wybuch wojnę ze	– stosuje pojęcie <i>husaria</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod	– stosuje pojęcie <i>rokosz</i> – lokalizuje w czasie wojnę polsko-szwedzką (1600–	– stosuje pojęcia <i>popularyści</i>, <i>regaliści</i>, <i>monarchia mieszana</i>	– lokalizuje w czasie sejm inkwizycyjny (1592), przejęcie tronu	– ocenia relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem

	Szwecją • Rokosz Zebrzydowskiego • Wojna w Inflantach i Prusach	Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627) – identyfikuje postacie Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	1611), rokosz Zebrzydowskiego (1606–1608), wojnę polsko-szwedzką (1625–1629) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Trzcianą (1629), rozejm w Starym Targu (1629) i jego postanowienia, rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Mikołaja Zebrzydowskiego, Gustawa II Adolfa – przedstawia główne etapy walk polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – omawia rolę husarii w prowadzeniu działań wojennych – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego	– lokalizuje w czasie elekcję Zygmunta III Wazy (1587), wojnę polsko-szwedzką (1617–1622), – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Byczyną (1588), bitwę pod Białym Kamieniem (1604), bitwę pod Guzowem (1607), bitwę pod Gniewem (1626), bitwy pod Tczewem i Hamersztynem (1627) – identyfikuje postacie Maksymiliana Habsburga, Fiodora – omawia okoliczności elekcji Zygmunta III Wazy na tron Rzeczypospolitej – opisuje relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim – przedstawia plany Zygmunta III dotyczące wzmocnienia władzy królewskiej – omawia przebieg wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w.	Szwecji przez Zygmunta III Wazę (1592), bitwę pod Linköping (1598), detronizację Zygmunta III Wazy przez Riksdag (1599), inkorporację szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej (1600) – identyfikuje postacie Karola IX Sudermańskiego, Arendta Dickmanna – przedstawia rywalizację Zygmunta III Wazy z Maksymilianem Habsburgiem – przedstawia etapy walki Zygmunta III Wazy o tron Szwecji i jej skutki	Zamojskim – ocenia skutki rokoszu Zebrzydowskiego dla pozycji władcy i stabilizacji państwowości polskiej
2. Walki o koronę carów	• Kryzys państwa carów • Dymitriady • Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą • Walki o koronę carów • Wojna smoleńska	– stosuje pojęcie <i>dymitriady</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Kłuszynem (1610) – identyfikuje postać Władysława IV Wazy – omawia przyczyny i	– lokalizuje w czasie I dymitriadę (1604–1605), wyprawę Dymitra II Samozwańca (1607–1610), wojnę polsko-rosyjskiej (1609–1618), wybranie Michała Romanowa na cara Rosji (1613), wojnę	– stosuje pojęcia <i>Wielka Smuta</i>, <i>lisowczycy</i> – lokalizuje w czasie Wielką Smutę (1598–1613), powstanie Wasyla Szujskiego (1606), zdobycie Moskwy przez Polaków (1610), rządy	– lokalizuje w czasie powstanie Bołotnikowa (1606), pokój wieczysty między Moskwą i Szwecją (1609), powstanie antypolskie w Rosji (1611), rosyjsko-szwedzki traktat w	– ocenia polityczne skutki wojen z Moskwą – ocenia postawę Zygmunta III Wazy w czasie wojen Rzeczypospolitej z Rosją

		skutki wojen z Moskwą w I poł. XVII w.	smoleńską (1632–1634) – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozejm w Dywilinie (1618) i jego postanowienia, pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634) – identyfikuje postacie Dymitra I Samozwańca, Dymitra II Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jana Karola Chodkiewicza – przedstawia etapy wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w I poł. XVII w. – wyjaśnia, dlaczego Władysław Waza nie objął władzy w Rosji	polskie na Kremlu (1610–1612), wyprawę królewicza Władysława na Moskwę (1617) – identyfikuje postacie Borysa Godunowa, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego – omawia przyczyny, przejawy i skutki kryzysu wewnętrznego w państwie moskiewskim – charakteryzuje rządy Dymitra I Samozwańca i ich skutki – omawia przebieg wojen Rzeczypospolitej z Moskwą – przedstawia zabiegi Zygmunta III i jego syna królewicza Władysława o carską koronę	Stołbowie (1617) – identyfikuje postacie Fiodora, Jerzego Mniszcha, Aleksandra Józefa Lisowskiego – wyjaśnia, dlaczego polscy magnaci zdecydowali się poprzeć roszczenia kolejnych Dymitrów Samozwańców do tronu moskiewskiego – wyjaśnia, jaką rolę w zmaganiach z Rosją odegrali lisowczycy – charakteryzuje polskie rządy na Kremlu i reakcję Rosjan	
3. Kozacy i konflikty z imperium osmańskim	• Imperium osmańskie i księstwa naddunajskie • „Awantury mołdawskie” • Kozacy na Ukrainie • Rejestr i pierwsze powstania kozackie • Wojna z Turcją • Napięte stosunki i plany kolejnej wojny z Turcją	– stosuje pojęcie <i>Kozacy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod Chocimiem (1621) – identyfikuje postacie Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1620–1621	– stosuje pojęcia <i>Dzikie Pola</i> (<i>Zaporoże</i>, <i>Niż</i>), <i>ataman</i>, <i>starszyzna</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Chocimiu (1621) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Jana Zamojskiego, Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, Stanisława Koniecpolskiego – lokalizuje w przestrzeni obszary zamieszkiwane przez Kozaków, terytoria	– stosuje pojęcia <i>Sicz</i>, <i>tabor</i>, <i>rejestr</i>, <i>pokój hetmański</i>, <i>czambuł</i> – lokalizuje w czasie wyprawę Jana Zamojskiego na Mołdawię (1595), traktat w Buszy (1617) – identyfikuje postać Jeremiego Mohyły – omawia przyczyny, przebieg i skutki interwencji polskich magnatów w Mołdawii – omawia geopolityczne	– stosuje pojęcia <i>kondominium</i>, <i>chadzki kozackie</i> – lokalizuje w czasie powstanie Kosińskiego (1591–1593), wyprawę Jana Zamojskiego na Wołoszyczynę (1600), interwencji magnatów w Mołdawii (1615) – identyfikuje postacie Michała Walecznego, Szymona Mohyły, Samuela Koreckiego, Michała	– ocenia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków

			sporne Rzeczypospolitej i Turcji w XVII w. – wyjaśnia, jakie skutki dla Rzeczypospolitej miały najazdy tatarskie – charakteryzuje wewnętrzną organizację Kozaków – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1620–1621 – przedstawia stosunki polsko-tureckie w latach 30. i 40. XVII w.	położenie Ukrainy i jego wpływ na życie codzienne jej mieszkańców – wyjaśnia, jaką funkcję pełnił rejestr kozacki – omawia przyczyny i skutki powstań kozackich w końcu XVI w. – charakteryzuje okres sukcesów kozackich w pocz. XVII w. i jego znaczenie dla Rzeczypospolitej	Wiśniowieckiego, Krzysztofa Kosińskiego – omawia relacje między Rzeczpospolitą a Mołdawią w końcu XVI w. – omawia wpływ problemu tatarskiego na politykę zagraniczną i wewnętrzną Rzeczypospolitej w I poł. XVII w.	
4. Powstanie Chmielnickiego	• Problem kozacki • Przyczyny powstania Chmielnickiego • Wybuch powstania na Ukrainie • Walki w latach 1649–1653 • Zaangażowanie Moskwy w sprawy Ukrainy • Skutki powstania Chmielnickiego	– lokalizuje w czasie powstanie Chmielnickiego (1648–1655) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę nad Żółtymi Wodami, pod Korsuniem i Piławcami (1648), obronę Zbaraża (1649 r.), bitwę pod Beresteczkiem (1651) – identyfikuje postacie Bohdana Chmielnickiego, Jeremiego Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza Wazę – charakteryzuje przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego	– stosuje pojęcie <i>wojsko zaporoskie</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Batohem (1652), układ w Perejasławiu (1654) i jego postanowienia, bitwę pod Ochmatowem (1655), unię w Hadziaczu (1658) i jej postanowienia, bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) i jego postanowienia – identyfikuje postać Iwana Wyhowskiego – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte powstaniem Chmielnickiego – wyjaśnia, dlaczego polityka władz Rzeczypospolitej wywoływała niezadowolenie Kozaków	– stosuje pojęcie <i>ukraińscy królewicze</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni ugodę zborowską (1649), ugodę w Białej Cerkwi (1651), bitwę pod Żwańcem (1653) – identyfikuje postać Tuhaj-beja – wyjaśnia wpływ problemu rejestru na stosunki polsko-kozackie – omawia okoliczności wybuchu powstania Chmielnickiego – wyjaśnia, dlaczego Kozacy sprzymierzyli się najpierw z Tatarami, a później z Rosją – omawia przebieg działań militarnych w czasie powstania Chmielnickiego	– lokalizuje w czasie ugodę kurukowską (1622), powstanie Pawluka (1637), powstanie Kostki-Napierskiego (1651) – identyfikuje postacie Iwana Sulimy, Pawła Pawluka, Stefana Potockiego, Mikołaja Potockiego, Marcina Kalinowskiego, Jerzego Ossolińskiego, Adama Kisiela, Aleksandra Kostki-Napierskiego – omawia powstania kozackie z I poł. XVII w. – przedstawia organizację i znaczenie militarne wojska zaporoskiego – opisuje proces budzenia się świadomości etnicznej	– ocenia postawy Polaków wobec powstania Chmielnickiego – ocenia konsekwencje przymierza kozacko-rosyjskiego – ocenia znaczenie unii w Hadziaczu dla stosunków polsko-kozackich

			– omawia działalność polskiej szlachty i magnaterii na Ukrainie – przedstawia etapy powstania Chmielnickiego – określa przyczyny klęsk Polaków i sukcesów Kozaków w czasie powstania Chmielnickiego – przedstawia postanowienia unii w Hadziaczu	– przedstawia polityczne pomysły rozwiązania problemu kozackiego w czasie powstania Chmielnickiego – omawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę	Kozaków zaporoskich w XVI i XVII w.	
5. Potop szwedzki	• Przyczyny najazdu szwedzkiego • Potop szwedzki • Wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • Zmiana sytuacji międzynarodowej • Pokój w Oliwie i skutki wojnę	– lokalizuje w czasie potop szwedzki (1655–1660) – lokalizuje w czasie i przestrzeni obronę Jasnej Góry (1655), pokój w Oliwie (1660) – identyfikuje postać Jana Kazimierza Wazy, Karola X Gustawa – omawia przyczyny najazdu szwedzkiego – wyjaśnia, dlaczego obrona Jasnej Góry stała się punktem zwrotnym w przebiegu działań wojennych ze Szwecją – przedstawia postanowienia pokoju oliwskiego	– stosuje pojęcie <i>wojna podjazdowa</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gołębim (1656), bitwę pod Warką (1656), traktat w Radnot (1656) i jego postanowienia, układy welawsko-bydgoskie (1657) – identyfikuje postacie Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego – omawia działania wojenne w czasie potopu szwedzkiego – wskazuje przykłady sukcesów oręża polskiego w walce ze Szwedami – wyjaśnia, dlaczego układ w Radnot stanowił zagrożenie suwerenności Rzeczypospolitej – przedstawia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu	– stosuje pojęcie <i>śluby lwowskie</i> – lokalizuje w czasie konfederacje w Tyszowcach i Łańcut (1655), śluby lwowskie Jana Kazimierza (1656), wygnanie arian z Polski (1658) – lokalizuje w czasie i przestrzeni kapitulację pod Ujściem i w Kiejdanach (1655), bitwę pod Warszawą (1656) – identyfikuje postacie Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Jerzego II Rakoczeo – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki działań wojsk szwedzkich w 1655 r. – omawia sytuację polityczną, w jakiej	– stosuje pojęcie <i>wojsko komputerowe</i> – lokalizuje w czasie układ szwedzko-brandenburski (1656) – identyfikuje postacie Krzysztofa Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego, Fryderyka Wilhelma, Wincentego Gosiewskiego – przedstawia zmiany w polskiej armii XVII w. – charakteryzuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej przed potopem szwedzkim i w jego czasie	– ocenia postawy magnatów w obliczu zagrożenia państwowości polskiej – ocenia postawy Polaków i króla Jana Kazimierza w czasie potopu szwedzkiego – ocenia wpływ potopu na relacje między Rzeczpospolitą a Prusami

			szwedzkiego – omawia polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne konsekwencje wojny ze Szwecją	znalazła się Rzeczpospolita przed potopem szwedzkim – opisuje, jakie znaczenie dla państwa polskiego miały traktaty welawsko-bydgoskie – wyjaśnia, dlaczego doszło do prześladowania protestantów i jakie były tego skutki		
6. Wojna domowa i król „Piast”	• Rzeczpospolita po potopie • Plany reform i następstwa tronu • Rokosz Lubomirskiego • Wybór „Piasta” na króla • Konflikt króla z opozycją • Początek wojnę z Turcją	– stosuje pojęcie <i>liberum veto</i> – lokalizuje w czasie pierwsze <i>liberum veto</i> (1652), wojnę z Turcją (1672) – identyfikuje postacie Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego – wymienia przejawy kryzysu Rzeczypospolitej w II poł. XVII w. – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją	– lokalizuje w czasie rokosz Lubomirskiego (1665–1666), abdykację Jana Kazimierza (1668), elekcję Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Buczaczu (1672) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Władysława Sicińskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego – przedstawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim – omawia przejawy kryzysu państwowości polskiej w II poł. XVII w. – przedstawia przyczyny i skutki rokoszu Zebrzydowskiego – omawia okoliczności objęcia tronu	– stosuje pojęcia <i>infamia</i>, <i>malkontenci</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Mławami (1666) – lokalizuje w czasie i przestrzeni zdobycie Kamieńca Podolskiego przez Turków (1672) – identyfikuje postać Ludwika Marii Gonzagi – charakteryzuje program reform proponowany przez Jana Kazimierza i reakcję szlachty polskiej – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki sporu króla z Jerzym Sebastianem Lubomirskim – omawia zmagania opozycji magnackiej i regalistów w czasie panowania Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego	– lokalizuje w czasie zawarcie Związku Święconego (1661), bunt Piotra Doroszenki (1671), pospolite ruszenie pod Gołębim (1672), konfederację pod Szczepieszynem (1673) – identyfikuje postacie Andrzeja Olszowskiego, Piotra Doroszenki – omawia wpływ konfliktów Jana Kazimierza oraz Michała Korybuta Wiśniowieckiego z opozycją magnacką na funkcjonowanie państwa – omawia zmiany w polskiej polityce zagranicznej i ich wpływ na funkcjonowanie Rzeczypospolitej	– ocenia realną możliwość realizacji reform Jana Kazimierza

			Rzeczypospolitej przez Michała Korybuta Wiśniowieckiego – wyjaśnia przyczyny klęski Rzeczypospolitej w wojnie z Turcją w 1672 r.			
7. Rządy Jana III Sobieskiego	• Elekcja Jana III Sobieskiego • Wojna z Turcją • Polityka zagraniczna Sobieskiego • Zmiana sojuszów • Odsiecz wiedeńska • Zakończenie walk z Turcją • Ostatnie lata panowania Jana III	– stosuje pojęcie <i>odsiecz wiedeńska</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Chocimiem (1673), bitwę pod Wiedniem (1683) – identyfikuje postać Jana III Sobieskiego – omawia przyczyny i skutki wojny z Turcją w latach 1674–1676 – przedstawia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej	– lokalizuje w czasie elekcję Jana III Sobieskiego (1674), wojnę z Turcją (1674–1676), utworzenie Świętej Ligi (1684) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Parkanami (1683), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Marii Kazimiery, Leopolda I Habsburga, Kara Mustafy – przedstawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego – omawia przebieg wojny z Turcją w latach 1674–1676 – omawia założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało zwycięstwo pod Wiedniem	– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Trembowli (1675), bitwę pod Żurawnem (1676), rozejm w Żurawnie (1676) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Dymitra Wiśniowieckiego, Stanisława Jabłonowskiego – opisuje okoliczności objęcia tronu przez Jana III Sobieskiego – przedstawia skutki przejścia Sobieskiego do obozu prohabsburskiego – omawia działalność Świętej Ligi i jej skutki dla Rzeczypospolitej – przedstawia ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego	– lokalizuje w czasie traktat w Jaworowie (1675), sojusz polsko-szwedzki (1677), sojusz polsko-habsburski (1683) – identyfikuje postacie Karola Lotaryńskiego, Michała Paca, Anny Doroty Chrzanowskiej – przedstawia reformy wojskowe Jana III Sobieskiego – omawia wpływ sytuacji międzynarodowej na politykę zagraniczną Jana III Sobieskiego – charakteryzuje politykę Sobieskiego wobec Brandenburgii, Rosji i Turcji	– ocenia skutki zaangażowania Rzeczypospolitej w działalność Świętej Ligi – ocenia znaczenie traktatu pokojowego w Karłowicach z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej
8. Kryzys Rzeczypospolitej	• Zniszczenia wojenne • Społeczne skutki wojen • Wzrost roli magnaterii • Przemiany ustrojowe i skarbowość	– stosuje pojęcie <i>oligarchia magnacka</i> – omawia zniszczenia wojenne i grabieże po wielkich wojnach XVII w.	– stosuje pojęcia <i>latyfundia magnackie, klientela magnacka, rządy sejmikowe, dysydenci</i> – charakteryzuje społeczne	– stosuje pojęcia <i>podatek podymny, podatek pogłówny, hiberna, kwarta, łanowe, apostazja</i>	– stosuje pojęcie <i>egzulanci</i> – omawia wpływ kryzysu europejskiego w XVII w. na sytuację	– ocenia wpływ wojen XVII w. na przemiany ustrojowe, gospodarcze, społeczne i

	Sytuacja wyznaniowa w XVII w.	– przedstawia przejawy wpływu magnaterii na życie polityczne i gospodarcze Rzeczypospolitej w XVII w.	skutki wojen – wyjaśnia, jakie były przyczyny wzrostu znaczenia magnaterii w II połowie XVII w. – omawia proces oligarchizacji życia gospodarczego i politycznego Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegały rządy sejmikowe	– przedstawia skutki wielkich wojen dla gospodarki miejskiej w Rzeczypospolitej – omawia położenie gospodarcze szlachty w XVII w. i jej działania na rzecz zwiększenia swoich dochodów – omawia rodzaje sejmików i ich kompetencje – charakteryzuje położenie protestantów w Rzeczypospolitej w XVII w.	gospodarczą Rzeczypospolitej – wyjaśnia wpływ egzulantów na politykę państwa – omawia politykę skarbową w Rzeczypospolitej XVII w. – wyjaśnia, na czym polegał konflikt między unitami i dyzunitami – opisuje relacje między wyznaniem na ziemiach Rzeczypospolitej	wyznaniowe w Rzeczypospolitej
9. Barok i sarmatyzm	- Początki baroku w Polsce - Architektura barokowa w Polsce - Rzeźba i malarstwo - Literatura barokowa - Oświata - Sarmatyzm	– stosuje pojęcia <i>sarmatyzm</i>, <i>złota wolność szlachecka</i>, <i>przedmurze chrześcijaństwa</i>, <i>orientalizacja</i> – lokalizuje w czasie barok w Rzeczypospolitej (k. XVI – poł. XVIII w.) – opisuje cechy charakterystyczne sarmatyzmu – wyjaśnia, na czym polegała orientalizacja kultury i obyczajów polskich w XVII w.	– stosuje pojęcia <i>kalwaria</i>, <i>ksenofobia</i> – identyfikuje postacie Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Heweliusza, Jana Chryzostoma Paska – wyjaśnia, jakie funkcje ideowe pełniła sztuka baroku – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój kultury i sztuki baroku miał mecenat królów elekcyjnych – wyjaśnia rolę magnaterii w rozwoju kultury baroku w Polsce – omawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki baroku w Polsce – omawia wpływ ideologii sarmatyzmu na styl życia i	– stosuje pojęcie <i>silva rerum</i> – identyfikuje postacie Mikołaja Zebrzydowskiego, Tomasza Dolabelli, Baltazara Fontany, Daniela Naborowskiego, Macieja Miechowity, Marcina Bielskiego, Stanisława Sarnickiego – przedstawia wpływ potrydenckiej reformy kościoła na kulturę i naukę baroku w Rzeczypospolitej – przedstawia rozwój budownictwa świeckiego epoki baroku na przykładzie rezydencji królewskich i magnackich – omawia osiągnięcia	– identyfikuje postacie Peetera Danckersa de Rija, Daniela Schultza, Anny Stanisławskiej, Wacława Potockiego, Wespazjana Kochowskiego, Zbigniewa Morsztyna, Jana Brożka – wyjaśnia, dlaczego kultura i sztuka baroku rozwijała się intensywnie w I poł. XVII w. – przedstawia rozwój nauki w dobie baroku – przedstawia przyczyny i przejawy spadku poziomu nauczania w polskich szkołach XVII w.	– charakteryzuje i ocenia wkład polskiego baroku do kultury Europy XVII i początków XVIII w.

			obyczajowość szlachty polskiej	literatury polskiego baroku – przedstawia genezę ideologii sarmackiej		
V. EUROPA I ŚWIAT W OKRESIE OŚWIECENIA						
1. Przemiany gospodarczo-społeczne w XVIII w	- Wzrost liczby ludności - Rewolucja agrarna - Rewolucja przemysłowa w Anglii - Skutki rewolucji przemysłowej - Nowe koncepcje ekonomiczne	– stosuje pojęcia <i>eksplozja demograficzna, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, liberalizm gospodarczy</i> – lokalizuje w czasie skonstruowanie maszyny parowej (1769) – identyfikuje postacie Jamesa Watta, Adama Smitha – wyjaśnia, dlaczego w XVIII-wiecznej Anglii doszło do rewolucji przemysłowej – omawia społeczne i gospodarcze skutki rewolucji przemysłowej	– stosuje pojęcia rolnictwo intensywne, <i>plodozmian, ogradzanie, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa</i> – lokalizuje w przestrzeni najbardziej rozwinięte gospodarczo państwa XVIII-wiecznej Europy – omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – omawia cechy charakterystyczne rewolucji agrarnej i jej skutki – przedstawia uwarunkowania rewolucji przemysłowej – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju przemysłu miało wynalezienie maszyny parowej – wyjaśnia, jak formowała się klasa robotnicza – charakteryzuje klasę robotniczą w XVIII w.	– stosuje pojęcia <i>fizjokratyzm, leseferyzm</i> – identyfikuje postać Thomasa Newcomena – omawia cechy charakterystyczne eksplozji demograficznej w Europie i jej koloniach w XVIII w. – wymienia najważniejsze wynalazki związane z rewolucją przemysłową – omawia nowe idee ekonomiczne stworzone w XVIII w.	– identyfikuje postacie Jethro Tulla, Edwarda Jennera, Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa, Richarda Arkwrighta – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju medycyny miało odkrycie dokonane przez Edwarda Jennera – omawia wpływ wynalazków na zmiany w przemyśle i górnictwie	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej
2. Oświecenie	- Wiek XVIII – stulecie rozumu - Filozofia i myśl	– stosuje pojęcia <i>oświecenie, trójpodział władzy, umowa społeczna</i>	– stosuje pojęcia <i>prawa naturalne, deizm, ateizm, encyklopedyści, krytycyzm,</i>	– stosuje pojęcia <i>masoneria, rokoko, salon kulturalny</i>	– identyfikuje postacie Antoine’a Lavoisiera, Karola Linneusza,	– ocenia wpływ filozofii i myśli społeczno-politycznej

	społeczno-polityczna oświecenia • Rozwój edukacji i ośrodków naukowych • Literatura oświeceniowa • Rokoko i klasycyzm	– zna czas trwania oświecenia (XVIII w.) – identyfikuje postacie Johna Locke’a, Monteskiusza, Jeana-Jacques’a Rousseau – wymienia cechy charakterystyczne epoki oświecenia – omawia teorie trójpodziału władzy i umowy społecznej	<i>sentymentalizm, klasycyzm</i> – identyfikuje postacie Woltera, Denisa Diderota, Immanuela Kanta, Isaaca Newtona, Wolfganga Amadeusza Mozarta – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których najwcześniej zaczęły upowszechniać się idee oświecenia – przedstawia genezę oświecenia – omawia myśl społeczno-polityczną oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę w okresie oświecenia odegrała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> – omawia oświeceniowe reformy systemu edukacji – przedstawia cechy charakterystyczne architektury i sztuki klasycyzmu	– identyfikuje postacie Benjamina Franklina, braci Montgolfier, Jacques’a Louisa Davida – wyjaśnia wpływ idei oświecenia na wierzenia religijne i dogmaty kościelne – na wybranych przykładach omawia wpływ oświeceniowej nauki na rozwój przemysłu i życie codzienne – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały w XVIII w. loże masońskie i salony kulturalne – omawia główne kierunki w rozwoju literatury oświeceniowej – przedstawia sposoby propagowania wiedzy i nowych idei w czasach oświecenia	Alessandra Volty, Daniela Defoe, Jonathana Swifta, Laurence’a Sterne’a, Jamesa Cooka, Josepha Haydna – omawia osiągnięcia w dziedzinie nauk ścisłych, przyrodniczych i geograficznych	oświecenia na współczesne systemy polityczne
3. Powstanie Imperium Rosyjskiego	• Początki rządów Piotra I • Reformy Piotra I • Wielka wojna północna i jej skutki • Imperium po śmierci Piotra I • Rosyjskie mocarstwo	– lokalizuje w czasie przyjęcie przez Piotra I tytułu imperatora Wszechrosji (1721) – identyfikuje postacie Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej – wymienia reformy w Rosji przeprowadzone przez Piotra I i Katarzynę II	– stosuje pojęcia <i>Senat Rzządzcy, gubernia</i> – lokalizuje w czasie wielką wojnę północną (1700–1721), wojnę siedmioletnią (1756–1763) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Nystad (1721) i jego postanowienia – lokalizuje w przestrzeni obszary w Europie zajęte przez Piotra I i Katarzynę II	– stosuje pojęcia <i>wielkie poselstwo, tabela rang, przymus szkolny</i> – lokalizuje w czasie początek samodzielnych rządów Piotra I (1689), wielkie poselstwo (1697), ustanowienie Senatu Rzządzcego (1711) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Narwą (1700), bitwę pod	– lokalizuje w czasie powołanie Najświętszego Synodu (1721), powstanie Jemieliana Pugaczowa (1773–1774) – charakteryzuje politykę wyznaniową Piotra I – przedstawia rywalizację o władzę w Rosji po śmierci Piotra I	– ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II – ocenia panowanie Piotra I i Katarzyny II jako władców oświeconych

			– charakteryzuje zmiany w ustroju państwa i systemie administracyjnym przeprowadzone przez Piotra I – omawia przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny północnej – omawia politykę wewnętrzną Katarzyny II – przedstawia kierunki ekspansji zewnętrznej Rosji za panowania Katarzyny II	Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Karola XII, Elżbiety I, Piotra III, Fryderyka II – wyjaśnia wpływ wielkiego poselstwa na przemiany w państwie rosyjskim – omawia przemiany, jakie z inicjatywy Piotra I zaszły w stanie szlacheckim – wyjaśnia, na czym polegała europeizacja Rosji	– porównuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Piotra I oraz Katarzyny II	
4. Absolutyzm oświecony w Prusach	• Absolutyzm oświecony • Budowa potęgi Prus • Absolutyzm oświecony Fryderyka II • Pierwsze wojnę śląskie	– stosuje pojęcie <i>absolutyzm oświecony</i> – lokalizuje w czasie koronację Fryderyka I (1701) – identyfikuje postacie Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II – omawia założenia idei absolutyzmu oświeceniowego – wymienia oświeceniowe reformy Fryderyka II	– stosuje pojęcia „<i>pierwszy sługa państwa</i>”, <i>laicyzacja</i> – lokalizuje w czasie wojny śląskiej (1740–1742, 1744–1745) – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Hohenzollernów miało uzyskanie korony królewskiej – przedstawia etapy budowania potęgi państwa pruskiego – charakteryzuje reformy wewnętrzne Fryderyka II – przedstawia przyczyny i skutki wojen śląskich	– stosuje pojęcia „<i>król-sierżant</i>”, „<i>król-filozof</i>” – lokalizuje w czasie wprowadzenia obowiązku szkolnego w Prusach (1763), pokój we Wrocławiu (1742) – lokalizuje w przestrzeni obszary włączone do państwa pruskiego w I poł. XVIII w. – omawia reformy wojskowe Fryderyka Wilhelma I i ich wpływ na funkcjonowanie państwa – charakteryzuje rządy Fryderyka I – omawia przebieg wojen śląskich	– lokalizuje w czasie bitwę pod Dobromierzem (1745), pokój w Dreźnie (1745) – porównuje politykę Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II	– ocenia panowanie Fryderyka II jako władcy oświeconego
5. Przemiany polityczne w	• Europejskie wojnę o sukcesję	– stosuje pojęcie <i>józefinizm, rządy</i>	– stosuje pojęcia <i>Rada Państwa, państwo</i>	– stosuje pojęcia <i>patent tolerancyjny, pierwszy</i>	– stosuje pojęcia <i>odwrócenie przymierzy,</i>	– ocenia panowanie Józefa II jako władcy

Europie w XVIII w	• Wojna siedmioletnia • Reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • Przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii • Kryzys państw Europy Południowej	<i>parlamentarno-gabinetowe</i> – lokalizuje w czasie wojnę siedmioletnią (1756–1763) – identyfikuje postacie Marii Teresy, Józefa II – wymienia reformy Marii Teresy i Józefa II	<i>polityczne, cenzus majątkowy</i> – lokalizuje w czasie sankcję pragmatyczną (1713), pokój w Hubertusburgu (1763), powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii (1707) – identyfikuje postacie Karola VI, Fryderyka II – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojny siedmioletniej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach wydano w Austrii sankcję pragmatyczną – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojnę siedmioletniej – opisuje reformy wewnętrzne Józefa II	<i>minister</i> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714), wojnę o sukcesję polską (1733–1735), wojnę o sukcesję austriacką (1740–1748), patent tolerancyjny (1781), przyłączenia Irlandii do Wielkiej Brytanii (1801) – identyfikuje postacie Filipa V Burbona, Stanisława Leszczyńskiego, Jerzego I – lokalizuje w przestrzeni następstwa wojen o sukcesję hiszpańską i polską – przedstawia przyczyny i skutki europejskich wojen o sukcesję – omawia zaangażowanie Austrii w politykę międzynarodową w I poł. XVIII w. – charakteryzuje przemiany polityczne w Wielkiej Brytanii	<i>„cud domu brandenburskiego”</i> – przedstawia wpływ wojen w Europie na konflikty w koloniach – omawia przejawy kryzysu w państwach Europy południowej	oświeconego
6. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki	• Kolonizacja Ameryki Północnej • Spór kolonistów z metropolią • Wojna o niepodległość • Ustrój Stanów Zjednoczonych	– stosuje pojęcia <i>Deklaracja niepodległości</i> , <i>państwo federacyjne</i> – lokalizuje w czasie wojnę o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn. (1775–1783), <i>Deklarację</i>	– stosuje pojęcia <i>metropolia</i> , <i>„bostońskie picie herbaty”</i> , <i>Karta Praw</i> – lokalizuje w czasie ustawę o herbacie (1773), <i>„bostońskie picie herbaty”</i> (1773), <i>Kartę Praw</i> (1791) – lokalizuje w czasie i	– stosuje pojęcia <i>Armia Kontynentalna</i> , <i>procedura impeachmentu</i> – lokalizuje w czasie uchwałę o tzw. opłatach stemplowych (1765), I Kongres Kontynentalny (1774), II Kongres	– stosuje pojęcie <i>Synowie Wolności</i> – lokalizuje w czasie przybycie tzw. ojców pielgrzymów do Ameryki Pn. (1620), ustawę zakazującą koloniom handlu z	– ocenia zaangażowanie mieszkańców kolonii i Europejczyków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych – ocenia wpływ idei

		<i>niepodległości</i> (4 VII 1776), konstytucję Stanów Zjednoczonych (1787) – identyfikuje postać Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Beniamina Franklina – wyjaśnia, dlaczego mieszkańcy kolonii angielskich chcieli uniezależnić się od metropolii – omawia skutki wojnę o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Pn.	przestrzeni bitwę pod Saratogą (1777), bitwę pod Yorktown (1781) pokój w Wersalu (1783) i jego postanowienia – identyfikuje postać Thomasa Jeffersona – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny kolonii angielskich w Ameryce Pn. na początku XVIII w. – omawia przebieg wojnę o niepodległość kolonii angielskich – charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle konstytucji – wyjaśnia, jakie znaczenie dla obywateli Stanów Zjednoczonych miała Karta Praw	Kontynentalny (1775) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Lexington (1775) – identyfikuje postać Jerzego III – lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do kolonii angielskich w wyniku wojnę siedmioletniej – omawia proces kolonizacji Ameryki Pn. w XVII i pocz. XVIII w. – omawia organizację i gospodarkę kolonii angielskich w Ameryce Pn. – opisuje politykę Wielkiej Brytanii wobec kolonii w Ameryce Pn. – przedstawia argumenty polityczne i ekonomiczne wysuwane przez kolonistów na rzecz uzyskania niepodległości	innymi państwami niż Wielka Brytania (1775), bitwę pod Bunker Hill (1775) – identyfikuje postacie Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena – przedstawia rdzennych mieszkańców Ameryki Pn. i ich położenie – przedstawia rolę Bostonu w konflikcie kolonii z metropolią – porównuje siły zbrojne kolonistów z wojskami brytyjskimi	oświecenia na rozwiązania ustrojowe przyjęte w Stanach Zjednoczonych
7. Rewolucja we Francji	• Francja w czasach Ludwika XVI • Społeczeństwo francuskie • Stany Generalne • Rewolucja ludowa • Zmiana ustroju we Francji • Rewolucja burżuazyjna	– stosuje pojęcia <i>Wielka Rewolucja Francuska</i>, <i>monarchia konstytucyjna</i> – lokalizuje w czasie Wielką Rewolucję Francuską (1789–1791), szturm na Bastylię (14 VII 1789), <i>Deklarację praw człowieka i obywatela</i> (VIII 1789) – identyfikuje postać	– stosuje pojęcia <i>stan trzeci</i>, <i>Stany Generalne</i>, <i>Zgromadzenie Narodowe</i>, <i>Zgromadzenie Konstytucyjne</i> (<i>Konstytuanta</i>), <i>jakobini</i>, <i>kordelierzy</i>, <i>Zgromadzenie Prawodawcze</i> (<i>Legislatywa</i>) – lokalizuje w czasie zwołanie Stanów Generalnych (1789),	– stosuje pojęcia <i>burżuazja</i>, <i>drobnomieszczaństwo</i>, <i>Gwardia Narodowa</i>, <i>wielka trwoga</i>, <i>rewolucja burżuazyjna</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego (1789), ucieczkę Ludwika XVI z Paryża (1791)	– omawia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – wymienia idee oświeceniowe, które zostały utrwalone w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>. – opisuje symbole	– ocenia postępowanie dworu królewskiego w obliczu kryzysu ekonomicznego we Francji – ocenia burżuazyjny okres Wielkiej Rewolucji Francuskiej

		Ludwika XVI – opisuje przyczyny wybuchu rewolucji – przedstawia zasady zawarte w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>	uchwalenie konstytucji (IX 1791) – identyfikuje postacie Ludwika XV, Marii Antoniny, Maximiliena de Robespierre’a, Georges’a Dantona, Jean–Paula Marata – przedstawia strukturę społeczeństwa francuskiego, w tym skład oraz położenie ekonomiczne i polityczne stanu trzeciego – charakteryzuje stronnictwa polityczne działające w Zgromadzeniu Narodowym	– identyfikuje postacie Emmanuela Josepha Sieyès’a, Marie Josepha de la Fayette’a – charakteryzuje sytuację ekonomiczną Francji za panowania Ludwika XV i Ludwika XVI – przedstawia okoliczności zwołania Stanów Generalnych i przekształcenia ich w Zgromadzenie Narodowe – omawia przebieg działań rewolucyjnych do 1791 r. – omawia zasady ustroju Francji określone w konstytucji z 1791 r.	rewolucji francuskiej	
8. Republika Francuska	• Proklamowanie republiki • Wojna i dyktatura jakobinów • Przewrót termidoriański • Znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej	– stosuje pojęcia <i>dyktatura jakobinów, wielki terror, dyktatoriat</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie republiki (IX 1792), dyktaturę jakobinów (1793–1794), wielki terror (1793–1794) – identyfikuje postać Maximiliena de Robespierre’a – wymienia cechy charakterystyczne dyktatury jakobinów	– stosuje pojęcia <i>żyrondyści, Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał Rewolucyjny, przewrót termidoriański</i> – lokalizuje w czasie zwołanie Konwentu (1792), stracenie Ludwika XVII (1793), powołanie Konwentu Ocalenia Publicznego (1793), przewrót termidoriański (VII 1794) – identyfikuje postacie Georges’a Dantona, Jean–Paula Marata – przedstawia okoliczności	– stosuje pojęcia <i>Marsylianka, rojaliści, przewrót powstanie w Wandej</i> – lokalizuje w czasie wypowiedzenie wojny Austrii (1792), konstytucję jakobińską (1793), konstytucję roku III (1795) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Valmy (1792), powstanie w Wandej (1793–1796) – omawia przebieg i skutki wojnę rewolucyjnej Francji z Austrią – omawia podział polityczny Legislatywy	– przedstawia reakcję państw europejskich na wydarzenia rewolucyjne we Francji – omawia losy króla Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia reakcję Europy i Francuzów na stracenie Ludwika XVI – porównuje rządy burżuazji (1789–1792), jakobinów (1793–1794) i dyktatoriatu (1794–1799)	– ocenia znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej

			przejęcia władzy przez jakobinów – charakteryzuje politykę wewnętrzną jakobinów – omawia rządy dyktatoratu	– omawia okoliczności upadku dyktatury jakobinów – wyjaśnia, na czym polegał nowy porządek rewolucyjnego świata jakobinów		
VI. ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU						
1. Panowanie Augusta II	- Pierwsze lata unii polsko-saksońskiej - Rzeczpospolita w pierwszym okresie wojnę północnej - Początek kurateli rosyjskiej - Ostatnie lata rządów Augusta II	– lokalizuje w czasie elekcję Augusta II Mocnego (1697), sejm niemy (1717) – identyfikuje postać Augusta II Mocnego – omawia cechy charakterystyczne panowania Augusta II Mocnego – wymienia postanowienia sejmu niemiego	– stosuje pojęcie <i>dysydenci</i> – lokalizuje w czasie pokoju w Karłowicach (1699), wielką wojnę północną (1700–1721), traktat w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715) – identyfikuje postać Stanisława Leszczyńskiego – lokalizuje w przestrzeni terytorium Saksonii – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do unii polsko-saskiej – omawia konsekwencje polityczne unii polsko-saskiej – wyjaśnia, na czym polegał protektorat Rosji nad Rzeczpospolitą za panowania Augusta II Mocnego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miały decyzje sejmu niemiego – wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja	– stosuje pojęcie <i>republikanci</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Kliszowem (1702), konfederację w Warszawie (1704), elekcję Stanisława Leszczyńskiego (1704), konfederację sandomierską (1704), bitwę pod Połtawą (1709) – identyfikuje postacie Ludwika Contiego, Karola XII, Piotra I – wyjaśnia, co różniło Rzeczpospolitą i Saksonię pod względem politycznym, społecznym i ekonomicznym – przedstawia przebieg wielkiej wojny północnej na ziemiach polskich – omawia przebieg i skutki rywalizacji między Augustem II a Stanisławem Leszczyńskim i ich zwolennikami – charakteryzuje sytuację	– lokalizuje w czasie wkroczenia wojsk szwedzkich do Saksonii (1706), wprowadzenia wojsk saskich do Rzeczypospolitej (1710), zamieszki religijne w Toruniu (1724) – identyfikuje postacie Michała Fryderyka i Augusta Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Poniatowskiego – przedstawia okoliczności, w jakich Rzeczpospolita została wplątana w wielką wojnę północną – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polska popadła w zależność od Rosji – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Piotr I w sporze między Augustem II i szlachtą	– ocenia panowanie Augusta II Mocnego

			stronnictw magnackich u schyłku panowania Augusta II Mocnego	wewnętrzną w Rzeczypospolitej u schyłku panowania Augusta II		
2. Polityczna anarchia i próby reform	- Wojna o polską koronę - Polityczna anarchia - Próby reform w czasach Augusta III - Reformy oświaty i ożywienie gospodarcze	– stosuje pojęcia <i>Familia</i>, <i>Collegium Nobilium</i> – lokalizuje w czasie założenie Collegium Nobilium (1740) – identyfikuje postacie Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego – wymienia przejawy kryzysu państwa za panowania Augusta III	– stosuje pojęcie <i>pijarzy</i> – lokalizuje w czasie wojnę o sukcesję polską (1733–1736) – wyjaśnia, na czym polegała anarchizacja polskiego życia politycznego za panowania Augusta III – przedstawia programy reform proponowane w czasach panowania Augusta III – omawia reformę oświaty i ożywienie kulturalne czasów saskich	– lokalizuje w czasie konfederację w Dzikowie (1734), sejm pacyfikacyjny (1736), powstanie biblioteki Załuskich (1740) – identyfikuje postać Henryka von Brühla – opisuje przebieg i skutki wojny o sukcesję polską – przedstawia rolę Stanisława Leszczyńskiego w dziejach Polski w I połowie XVIII w. – omawia proces narastania anarchii wewnętrznej za panowania Augusta III – przedstawia politykę zagraniczną Augusta III – charakteryzuje ożywienie gospodarcze czasów saskich	– lokalizuje w czasie kasatę zakonu jezuitów (1773) – omawia wpływ myśli oświeceniowej na reformy oświaty w Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w.	– ocenia programy reform Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w. – ocenia politykę zagraniczną Augusta III
3. Ostatnia wolna elekcja i I rozbiór Polski	- Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego - Pierwsze reformy - Sprawa dysydentów i prawa kardynalne - Konfederacja barska - I rozbiór Polski - Sejm rozbiorowy	– stosuje pojęcie <i>prawa kardynalne</i> – lokalizuje w czasie elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), powołanie Szkoły Rycerskiej (1765), uchwalenie praw kardynalnych (1768),	– stosuje pojęcie <i>dysydenci</i> – lokalizuje w czasie sejm konwokacyjny (1764), konfederację w Radomiu (1767), sejm repninowski (1797–1798), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775)	– stosuje pojęcia <i>sejm delegacyjny</i>, <i>generalność</i> – lokalizuje w czasie wprowadzenie wojsk rosyjskich do Rzeczypospolitej (1767), konfederacje w Słucku i Toruniu (1768) – identyfikuje postacie	– stosuje pojęcie <i>koliszczyzna</i> – lokalizuje w czasie powołanie generalności (1769), próbę porwania Stanisława Augusta Poniatowskiego (1771) – identyfikuje postacie Kajetana Sołtyka,	– ocenia postanowienia sejmu repninowskiego – ocenia działania konfederatów barskich – ocenia wpływ decyzji sejmu rozbiorowego na

		konfederację barską (1768–1772), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773) – lokalizuje w czasie i przestrzeni I rozbiór Rzeczypospolitej (1772) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – wymienia reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie ustrojowe miały prawa kardynalne	– identyfikuje postać Mikołaja Repnina – wyjaśnia, na czym polegał problem polskich dysydentów – przedstawia przyczyny i skutki konfederacji barskiej – przedstawia postanowienia traktatu rozbiorowego z 1772 r. – omawia decyzje sejmów rozbiorowych	Michała Krasińskiego, Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Rejtana – omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia przebieg konfederacji barskiej – wyjaśnia, jakie skutki miała próba porwania Stanisława Augusta przez konfederatów barskich – omawia okoliczności podpisania I rozbioru Polski – przedstawia przebieg sejmów rozbiorowych	Andrzeja Żółtowskiego, Wacława Rzewuskiego – omawia przebieg interwencji rosyjskiej w Rzeczypospolitej w latach 1767–1768 i jej konsekwencje – wyjaśnia, jaką rolę przypisywała sobie Rosja w stosunku do Rzeczypospolitej	funkcjonowanie państwa polskiego
4. Oświecenie w Rzeczypospolitej	• Początki oświecenia w Polsce • Mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego • Architektura i sztuki plastyczne • Literatura oświeceniowa • Edukacja i nauka	– stosuje pojęcie <i>oświecenie stanisławowskie</i> – lokalizuje w czasie oświecenie w Polsce (lata 30. XVIII w. – k. XVIII w.), założenia Szkoły rycerskiej (1765), powołania Komisji Edukacji Narodowej (1773) – identyfikuje postać Ignacego Krasickiego – wymienia cechy charakterystyczne oświecenia w Rzeczypospolitej – wyjaśnia, jakie cele przyświecały polskiej	– stosuje pojęcia <i>obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych</i> – identyfikuje postacie Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta (Canaletta), Juliana Ursyna Kołłątaja – omawia rolę mecenatu Stanisława Augusta Poniatowskiego w propagowaniu idei oświecenia – wyjaśnia, jaką rolę pełniły obiady czwartkowe – charakteryzuje osiągnięcia architektury i sztuki polskiego klasycyzmu	– identyfikuje postacie Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca, Domenica Merliniego, Jana Piotra Norblina, Franciszka Karpińskiego, Wojciecha Bogusławskiego – wyjaśnia, dlaczego oświecenie w Polsce nazywa się „oświeceniem katolickim” – przedstawia początki oświecenia w Polsce – wyjaśnia, jakimi metodami chciano przekształcić społeczeństwo polskie z sarmackiego w	– identyfikuje postacie Franciszka Pincka, Franciszka Smuglewicza, Zygmunta Vogla, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Salezego Jezierskiego, Jana i Jędrzeja Śniadeckich, Marcina Poczubutta-Odlanickiego, Samuela Chrościkowskiego, Krzysztofa Kluka – omawia osiągnięcia nauki polskiej w epoce oświecenia	– ocenia wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury i sztuki oświecenia w Polsce – ocenia przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.

		literaturze oświeceniowej	– charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w XVIII w.	nowoczesne – na wybranych przykładach przedstawia realizację idei oświeceniowych przez polskich pisarzy epoki stanisławowskiej – wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Teatr Narodowy		
5. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	• Przemiany gospodarcze i społeczne po I rozbiorze • Królewskie plany reform • Zwołanie Sejmu Wielkiego • Plany sojuszu z Prusami • Reformy Sejmu Wielkiego • Stronnictwa na sejmie	– lokalizuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego (1788–1792) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – wymienia stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu Wielkiego – wymienia reformy Sejmu Wielkiego	– stosuje pojęcie <i>nobilitacja</i> – lokalizuje w czasie likwidację Rady Nieustającej (1789), wprowadzenie podatku dla szlachty i duchowieństwa (1789), Ustawę o sejmikach (1791), Prawo o miastach królewskich (1791) – identyfikuje postacie Hugona Kołłątaja, Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Fryderyka Wilhelma II, Ignacego Potockiego – omawia rozwój przemysłu, komunikacji i handlu w Rzeczypospolitej w XVIII w. – opisuje okoliczności, w jakich doszło do zwołania Sejmu Wielkiego w 1788 r. – charakteryzuje główne stronnictwa polityczne w okresie obrad Sejmu	– stosuje pojęcia <i>plenipotenci, jurydyki, „patrioci”</i> – lokalizuje w czasie spotkanie w Kaniowie (1787), kodeks Zamojskiego (1776), przymierze z Prusami (1790), „czarną procesję” (1789) – identyfikuje postacie Jana Dekerta, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – wyjaśnia, jaką rolę w przemianach gospodarczo-społecznych odegrał Stanisław August Poniatowski – omawia przemiany społeczne w Rzeczypospolitej po I rozbiorze – przedstawia rolę Stanisława Augusta w	– identyfikuje postacie Andrzeja Zamojskiego, Michała Kazimierza Ogińskiego – omawia plany reform proponowanych przez Stanisława Augusta Poniatowskiego po I rozbiorze – wyjaśnia, jakie znaczenie dla reform Rzeczypospolitej miał zjazd w Kaniowie i wojna rosyjsko-turecka – wyjaśnia, dlaczego Katarzyna II sprzeciwiała się wprowadzeniu w Rzeczypospolitej Kodeksu Zamojskiego – przedstawia okoliczności, jakie towarzyszyły zawarciu sojuszu Rzeczypospolitej z Prusami	– ocenia rolę Stanisława Augusta Poniatowskiego w pracach Sejmu Czteroletniego – ocenia reformy przeprowadzone przez Sejm Wielki

			Czteroletniego – omawia reformy przeprowadzone w kraju przez Sejm Czteroletni	pracach Sejmu Wielkiego		
6. Konstytucja 3 maja i II rozbiór Polski	• Uchwalenie Konstytucji 3 maja • Znaczenie Konstytucji 3 maja • Konfederacja targowicka • Wojna w obronie konstytucji • II rozbiór Polski	– stosuje pojęcia <i>monarchia konstytucyjna</i> , <i>konfederacja targowicka</i> – lokalizuje w czasie Konstytucję 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) – lokalizuje w czasie i przestrzeni II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II, Tadeusza Kościuszki – omawia zmiany ustroju Rzeczypospolitej wprowadzone Konstytucją 3 maja – wyjaśnia skutki konfederacji w Targowicy	– stosuje pojęcia <i>Ustawa rządowa</i> , <i>Straż Praw</i> – lokalizuje w czasie wojnę w obronie konstytucji (1792), sejm rozbiorowy (1793) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Zieleńcami (VI 1792) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Szczęsnego Potockiego, Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Józefa Poniatowskiego – omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji w Targowicy – omawia przebieg i skutki wojny w obronie Konstytucji 3 maja	– wyjaśnia, jak Konstytucja 3 maja zmieniła pojęcie narodu – omawia znaczenie Konstytucji 3 maja – przedstawia okoliczności podpisania układu rozbiorowego w 1793 r. – omawia decyzje sejmku rozbiorowego	– identyfikuje postać Scipione Piattolego – przedstawia reakcję Rosji i Prus na Konstytucję 3 maja – omawia gospodarcze skutki wojny w obronie konstytucji	– ocenia historyczne znaczenie Konstytucji 3 maja – ocenia szanse Polaków na utrzymanie reform Sejmu Wielkiego i Konstytucji 3 maja – ocenia postawy opozycji magnackiej wobec reform Sejmu Wielkiego – ocenia decyzje sejmku rozbiorowego
7. Powstanie kościuszkowskie	• Rzeczpospolita po II rozbiorze • Przygotowania do powstania • Pierwsze walki • Przebieg powstania • Klęska insurekcji	– stosuje pojęcie <i>naczelnik</i> – lokalizuje w czasie powstanie kościuszkowskie (1794) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod	– stosuje pojęcia <i>akt insurekcji</i> , <i>kosynierzy</i> , <i>Uniwersał Połaniecki</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), wybuch powstania w Warszawie i	– lokalizuje w czasie wybuch powstania w Wielkopolsce (VIII 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Działyńskiego, Antoniego Madalińskiego, Bartosza Głowackiego,	– lokalizuje w czasie zawiązanie tzw. klubu polskich jakobinów (1794), samosądy w Warszawie (VI 1794), początek oblężenia Warszawy (VII 1794)	– ocenia szansę utrzymania niepodległości przez Rzeczpospolitą po II rozbiorze

		Raławicami (4 IV 1794), bitwę pod Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – przedstawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu powstania miała bitwa pod Raławicami	Wilnie (IV 1794), <i>Uniwersał połaniecki</i> (7 V 1794), rzeź Pragi (XI 1794), kapitulację Warszawy (XI 1794) – identyfikuje postacie Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego, Aleksandra Suworowa – wyjaśnia, do czego zobowiązywał się Kościuszko w swojej przysiędze – przedstawia przebieg działań militarnych w czasie powstania kościuszkowskiego – wymienia postanowienia <i>Uniwersału połanieckiego</i>	Iwana Fersena, Tomasza Wawrzeckiego – opisuje położenie Rzeczypospolitej po II rozbiórze Polski – omawia przygotowania do powstania kościuszkowskiego i okoliczności jego wybuchu – omawia zadania Kościuszki jako naczelnika – przedstawia działania polityczne podejmowane w czasie powstania kościuszkowskiego – omawia okoliczności upadku powstania kościuszkowskiego	– identyfikuje postacie Piotra Ożarowskiego, Józefa Ankwicza, Józefa Kossakowskiego – charakteryzuje polską emigrację polityczną po 1793 r. – przedstawia rolę kosynierów w powstaniu kościuszkowskim	
8. Upadek Rzeczypospolitej	• III rozbiór Polski • Państwa europejskie a rozbiory • Czy rozbiórów można było uniknąć?	– lokalizuje w czasie i przestrzeni III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) – identyfikuje postacie Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej	– stosuje pojęcia <i>krakowska szkoła historyczna</i>, <i>warszawska szkoła historyczna</i> – lokalizuje w czasie abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (1795) – omawia okoliczności podpisania III rozbioru Rzeczypospolitej – wymienia przyczyny upadku Rzeczypospolitej wskazywane przez historyków z warszawskiej i krakowskiej szkoły	– lokalizuje w czasie konwencję rozbiorową (1797) – przedstawia postanowienia konwencji porozbiorowej z 1797 r. – omawia ostatnie lata życia Stanisława Augusta Poniatowskiego – omawia stosunek Rosji, Austrii i Prus do rozbiórów Rzeczypospolitej – przedstawia stosunek państw europejskich do rozbiórów	– identyfikuje postacie Michała Bobrzyńskiego, Władysława Smoleńskiego – porównuje stosunek warszawskiej i krakowskiej szkoły historycznej do przyczyn upadku Rzeczypospolitej	– ocenia historyczne znaczenie rozbiórów Rzeczypospolitej – ocenia postawę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w ostatnich latach istnienia Rzeczypospolitej

			historycznej			
VII. EPOKA NAPOLEOŃSKA						
1. Początki rządów Napoleona	- Rządy dyktatoratu - Walki z I koalicją antyfrancuską - Nieudana wyprawa do Egiptu - Zamach stanu 18 <i>brumaire'a</i> - Walki z II koalicją antyfrancuską - Od konsulatu do cesarstwa	– lokalizuje w czasie kodeks cywilny Napoleona (1801), koronację cesarską Napoleona (1804) – identyfikuje postać Napoleona Bonaparte – wymienia reformy Napoleona w okresie konsulatu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Napoleon sięgnął po koronę cesarską	– stosuje pojęcia <i>dyktatoriat, konsulat, konkordat, kodeks cywilny</i> – lokalizuje w czasie wyprawę do Egiptu (1798), zamach 18 <i>brumaire'a</i> (1799), konkordat (1801) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Marengo i Hohenlinden (1800) – lokalizuje w przestrzeni republiki siostrzane stworzone przez Francuzów – omawia przyczyny i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu – wyjaśnia, dlaczego zamach z 1799 r. uważa się za koniec rewolucji francuskiej – opisuje reformy wprowadzone we Francji za rządów Napoleona jako pierwszego konsula	– stosuje pojęcie <i>republiki siostrzane</i> – lokalizuje w czasie konstytucję roku VIII (1799), wojnę z II koalicją antyfrancuską (1799–1802) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod piramidami (1798), bitwę pod Abu Kir (1798), bitwę pod Marengo (1800) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Campo Formio (1797), pokój w Lunéville (1801), traktat w Amiens (1802) oraz ich postanowienia – charakteryzuje karierę polityczną i wojskową Napoleona Bonaparte – omawia cechy charakterystyczne rządów dyktatoratu – przedstawia okoliczności w jakich Napoleon przejął władzę we Francji – opisuje ustrój Francji za rządów konsulatu	– lokalizuje w czasie przejście przez Napoleona dowództwa nad wojskami we Włoszech (1796), bitwę pod Mondovi (1796), bitwę pod Lodi (1796), powstanie Republiki Cisalpińskiej (1797), kapitulację wojsk francuskich w Egipcie (1801) – identyfikuje postacie Jeana Jourdana, Jeana Moreau, Jeana François Champolliona, Emmanuela Josepha Sieyèsa, Rogera Ducosa – wyjaśnia, jakie były skutki zainteresowania europejskich badaczy zabytkami starożytnego Egiptu – przedstawia przebieg i skutki walk z I i II koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Włoch miało utworzenie Republiki Cisalpińskiej	– ocenia rządy Napoleona jako pierwszego konsula
2. Ekspansja napoleońskiej Francji	- Konflikt z Wielką Brytanią - Wojna Francji z III	– stosuje pojęcia <i>blokada kontynentalna, „bitwa trzech cesarzy”</i>	– stosuje pojęcie <i>Wielka Armia</i> – lokalizuje w czasie i	– lokalizuje w czasie powstanie Wielkiej Armii (1804–1805), powstanie	– lokalizuje w czasie powstanie III koalicji antyfrancuskiej (1805),	– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i

	koalicją • Wojna z Prusami i Rosją • Wojna w Hiszpanii	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Austerlitz (1805), ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806) – wyjaśnia, dlaczego Napoleon zastosował blokadę kontynentalną wobec Wielkiej Brytanii – przedstawia skutki wojen napoleońskich do 1807 r.	przestrzeni bitwę pod Trafalgarem (1805), bitwę pod Ulm (1805), bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwę pod Łławą Pruską i Frydlandem (1807), pokój w Tyłży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Somosierrą (1808) – lokalizuje w przestrzeni kraje uzależnione od Napoleona – przedstawia rywalizację francusko-brytyjską na pocz. XIX w. – przedstawia postanowienia pokoju w Tyłży – wyjaśnia, dlaczego 1807 r. uważa się za moment hegemonii Francji w Europie	Związku Reńskiego (1806), wojnę w Hiszpanii (1808) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Preszburgu (1805) i jego postanowienia – identyfikuje postacie Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III, Arthura Wellingtona – opisuje przyczyny konfliktów Napoleona z państwami europejskimi w latach 1803–1807 – omawia politykę, jaką prowadził Napoleon w krajach znajdujących się we francuskiej strefie wpływów – omawia przebieg i skutki ekspansji Francji w Hiszpanii	powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) – identyfikuje postać Józefa Bonapartego – omawia przebieg i skutki wojny z III i IV koalicją antyfrancuską – omawia organizację Wielkiej Armii Napoleona	narodów europejskich
3. Klęska Napoleona	• Hegemonia Francji w Europie • Wyprawa na Moskwę • Wojna z wielką koalicją • „Sto dni” Napoleona • Skutki epoki napoleońskiej	– stosuje pojęcie „ <i>bitwa narodów</i> ” – lokalizuje w czasie i przestrzeni wyprawę na Moskwę (1812), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) – identyfikuje postać Napoleona I – przedstawia skutki wyprawy Napoleona na Rosję – wyjaśnia, dlaczego	– stosuje pojęcie „ <i>sto dni</i> ” Napoleona – lokalizuje w czasie „sto dni” Napoleona (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Wagram (1809), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa – omawia przyczyny i przebieg wyprawy	– lokalizuje w czasie odstąpienie Rosji od blokady kontynentalnej (1811), wojnę z wielką koalicją (1813), zajęcie Paryża przez wojska koalicji (1814), pokój paryski (1814), zesłanie Napoleona na Elbę (1814), zesłanie Napoleona na Wyspę św. Heleny (1815) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w	– lokalizuje w czasie powstanie V koalicji antyfrancuskiej (1809), bitwę pod Aspern-Essling (1809), styl empire (1800–1815), włączenie królestwa Niderlandów do Francji (1810), bitwy pod Lützen i Budziszynem (1813) – identyfikuje postać Jeana-Baptiste Bernadotte’a	– ocenia epokę napoleońską i jej znaczenie dla państw i narodów europejskich

		bitwę pod Lipskiem nazwano „bitwą narodów” – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Napoleona i Europy miała bitwa pod Waterloo	Napoleona na Rosję – opisuje okoliczności klęski Napoleona w 1813 r. i jej skutki – omawia próbę przejęcia władzy przez Napoleona w 1815 r. i jej skutki – przedstawia skutki polityczne i społeczne epoki napoleońskiej dla Europy	Schönbrunn (1809) i jego postanowienia, – identyfikuje postacie Arthura Wellingtona, Ludwika XVIII – omawia przejawy hegemonii Francji w Europie w latach 1809–1812 – opisuje taktykę przyjętą przez Rosjan w walce z Napoleonem – omawia postanowienia pokoju paryskiego z 1814 r.	– omawia przebieg i skutki wojny z V i VI koalicją antyfrancuską – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do objęcia tronu Szwecji przez Jeana–Baptiste Bernadotte’a – wyjaśnia, dlaczego postać Napoleona Bonapartego w wielu krajach europejskich owiana jest legendą	
4. Legiony Polskie we Włoszech	• Ziemie polskie pod zaborami • Sytuacja społeczna • Polityka i konspiracja • Powstanie Legionów Polskich • Szlak bojowy Legionów • Koniec idei Legionów • Znaczenie Legionów Polskich	– stosuje pojęcie <i>Legiony Polskie</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797), powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> (1797) – identyfikuje postacie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech – omawia okoliczności powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i jej znaczenie	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Civita Castellana (1798), utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), bitwę pod Hohenlinden (1800), wysłania legionistów na San Domingo (1802) – identyfikuje postacie Stanisława Staszica, Jana Ursyna Niemcewicza, Karola Kniaziewicza – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których walczyły polskie oddziały – omawia sytuację na ziemiach polskich po III rozbiore – charakteryzuje organizację wewnętrzną Legionów	– stosuje pojęcia <i>cyrkuł, Agencja, Deputacja Polska</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Rimini (1797), bitwy nad Trebią, pod Novi, pod Legnano i Magnano (1799), obronę Mantui (1799), założenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800) – identyfikuje postać Pawła I, Samuela Bogumiła Lindego, Franciszka Barssa, Franciszka Dmochowskiego, Józefa Sułkowskiego – charakteryzują sytuację społeczną na ziemiach polskich po II rozbiore – przedstawia działalność oświatową, ekonomiczną i	– stosuje pojęcia <i>landrat, justycjariusz</i> – lokalizuje w czasie założenie Centralizacji (1796), powstanie Towarzystwa Republikańców Polskich (1798), wznowienie działalności uniwersytetu w Wilnie (1803), otwarcia liceum w Krzemieńcu (1805) – identyfikuje postacie Onufrego Kopczyńskiego, Jana Śniadeckiego, Franciszka Karpińskiego, Waleriana Dzieduszyckiego, Franciszka Gorzkowskiego – charakteryzuje polską	– ocenia postawę Napoleona wobec Legionów Polskich – ocenia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech dla polskiej sprawy narodowej

			– opisuje losy Legionów po 1802 r.	aktywność kulturalną Polaków po III rozbiorze – porównuje sytuację Polaków pod zaborami – omawia udział Legionów Polskich w walkach we Włoszech – przedstawia działalność Legii Naddunajskiej	konspirację niepodległościową na ziemiach polskich pod zaborami i na emigracji – omawia i ocenia stanowisko Tadeusza Kościuszki wobec Napoleona	
5. Księstwo Warszawskie	• Z Rosją czy z Napoleonem? • Napoleon na ziemiach polskich • Powstanie Księstwa Warszawskiego • Wojna z Austrią • Wojna 1812 r. i jej skutki • Znaczenie Księstwa Warszawskiego	– lokalizuje w czasie powstanie Księstwa Warszawskiego (1807), konstytucję Księstwa Warszawskiego (1807), upadek Księstwa Warszawskiego (1813) – lokalizuje w przestrzeni zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego – omawia ustrój Księstwa Warszawskiego	– stosuje pojęcie „<i>druga wojna polska</i>” – lokalizuje w czasie „drugą wojnę polską” (1812) – lokalizuje w czasie i przestrzeni pokój w Tylży (1807) i jego postanowienia, bitwę pod Raszynem (1809) – identyfikuje postacie Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I – lokalizuje w przestrzeni zmiany w zasięgu terytorialnym Księstwa Warszawskiego – omawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego – przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego – omawia znaczenie Księstwa Warszawskiego	– stosuje pojęcia <i>Komisja Rządząca</i>, <i>szwoleżerowie</i> – lokalizuje w czasie powołanie Komisji Rządzącej (1807), zniesienie poddaństwa chłopów w Księstwie Warszawskim (1807), zajęcie Warszawy przez wojska rosyjskie (1813) – identyfikuje postać Stanisława Małachowskiego – omawia zmiany w sytuacji społeczeństwa Księstwa Warszawskiego – przedstawia rozwój szkolnictwa i życia narodowego w Księstwie Warszawskim – omawia militarne znaczenie Księstwa Warszawskiego dla ekspansji napoleońskiej – omawia przebieg i skutki wojnę z Austrią	– lokalizuje w czasie wprowadzenie <i>Kodeksu cywilnego</i> w Księstwie Warszawskim (1808) – charakteryzuje prorosyjską orientację części polskiej szlachty i magnaterii	– ocenia politykę Napoleona wobec Polski i Polaków – ocenia możliwości utrzymania polskiej państwowości na początku XIX w.